

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

hv

^{KW}
483
LINGUÆ
BELGICÆ
IDEA
GRAMMATICA,
POETICA, RHETORICA;

deprompta ex Adversariis

ANONYMI BATAVI:
20 MARCH 1600
In Usum Proximi Amici.

AMSTELÆDAMI,
Exodi FRANCISCUS HALMA. Typogr.
cl. locc vii.

KONINKL.
BIBLIOTHEEK
TE SHAGE.

VENERANDO ET DOCTISSIMO
VIRO
ARNOLDO MONENIO,
Ecclesiae Daventriensis Pastori
S. P. D.
DAVID HOOGSTRATANUS.

JAm annus est, postquam praecepta Grammatices Belgicae in lucem dedisti. Quo nomine se non mediocriter tibi debere profitentur omnes, qui aliquo amore linguae patriae tenentur. Neque te ipsum fugit, opinor, quanto cum aplausu labor ille ubique sit exceptus. Certe amicus quidam meus & popularis, ut vir est acerrimi ingenii & harum deliciarum amantissimus, simulque eruditio[n]is tuae & lucubrationum a te editarum admirator summus, hoc exemplo permotus schedas suas, in quibus jam olim multa, quae ad notitiam linguae nostrae pertinebant, adnotaverat, excusset, atque inde collegit quae facere possent ad Ideam Grammaticae Belgicae

concinnandam. Quo successu id praestiterit, tu optime judicare poteris, qui non solum novam nobis Grammaticen singulari industria contexuisti, sed aper-to etiam ad Batavam eloquentiam, & veras elegantias, itinere illustre insuper limatissimis tuis carminibus nomen consecutus es. Quare rem me facturum putavi nec absurdam, nec a studiis tuis alienam, si hunc libellum, quamvis alienum, quando de meo in praesentia nihil possum largiri, tibi inscriberem. Eum rogo ut benevolus velis accipere, & ubi evolveris mihi significare, quid de eo sentias. Evidem scriptor, cui hunc laborem debemus, quo id facias liberius, voluit latere, neque cuiquam adimere plenissimam judicandi libertatem, nihil aegre latus, si quis vel in alia omnia eat, vel obtrectandi quoque libidine impulsus sibi adversari conetur. Vale, Vir venerande, & amare me perge. Dabam Amstelaedami postridie Kalend. Jun. clo locc vii.

PRÆ-

PRÆFATIO AUCTORIS.

Ntequām, Benigne Le-
ctor, ad legendum te accin-
gis, parumper gradum siste.
Si vel Musas à limine salu-
tasti, haud es inscius,
Græcis olim in conscriben-
di ratione fuisse præcipue Linguam
Communem; fuisse item Dialectos,
quas inter Poëtica haud infimam tene-
bat sedem.

Lingua Communis iis erat Idioma
Grammaticis legibus absolutissimum; in
analogia præcipue fundatum; denique
Etymologicā & Syntacticā figurā quasi
vacuum. Dialectus Poëtica contrà in
hoc distinguebatur, quod esset undequa-
que luxurians multiplici figurā, tum
etymologicā (metaplasmo nempe) tum syn-
tacticā.

Pari modo scias oportet, & rem
nunc se habere penes nos Belgas. Est
& nobis Lingua Communis, perfecta,

P R A E F A T I O

perfectissima ; est quoque * Dialectus Poëtica ; etiam in hoc diversa , quod , dum in scribendo (pronunciandi enim vagum ac varie tortum genus in alio atque alio Belgii tractu , si etiam † Dialectum dixeris , hic non innuo .) omnem Communis Linguae normam ad unguem adhibere satagit , utatur una metaplasmi figuris ; ex his quidem detractitiis ; ut , Aphæresi , Syncope , Apocope & Crasi . Rogas specimina ? in continentia , pro nostrâ Linguâ Communî est quod te mittam (inter complura) ad Versiōnem Bibliorum Dordracenam , Ordinum nostrorum jussu prolatam post ann. 1618 & 1619 : item ad Hugonis Grotii Juris Hollandici institutiones , patrio sermone : rursus , prb Poëticâ Dialecto , ad prosas Equitis Petri Cornelii Hoofdii , Justi Vondelii , Joannis Antonidæ Vander Goes , quos mortuos & vivi nunc aliquot sequuntur haud iniquo ferè passu . Verum ne , quenquam obliviosè prætermittendo , censemur injurii , neminem nominamus . Tantumque abest , ut biformia

* Sprachvorme. † Landssprache,

A U C T O R I S.

faria hæc divisio vel hilum officiat linguae Belgicæ splendori; ut eximiae potius ei, similiter ac olim linguae Græcæ, cedat glorie & triumpho præ variis populis vicinis, Gallis, Hispanis &c. ejus egenis; adeoque eorum flosculorum lusu & deliciis, quos Metaplasmi nostri bortulus progignit, infra nos sitis.

Sunt autem Lingua Communis ac ejus Dialecti eâdem inter se proportione; ut, primò Circulus, & contrâ multi-formes ex lineæ curvæ; quæ, dum itidem spatum claudunt, à justâ circuli rotunditate abeunt defectivæ: (Ellipses vulgo nominant Geometrarum filii) vel, ut secundò in velificandi arte, patriæ Genti tam familiari, cursus ille navis, qui, acûs magneticæ ductum sequens, est * rectus, ac contrâ cursus + obliqui. Hinc, quemadmodum pro curvarum deficientium sive Ellipticarum, aut secundò pro cursuum in velificando obliquorum, symptomatis examinandis & reducendis, frequenter est recurrendum tūm ad Circulum, tūm ad cursum,

* 4

sum,

? Regte streek. + Kromstrekken.

P R A E F A T I O

sum , qui acu magneticā dictante re-
tus est : sic eodem planè modo , in ne-
gotio Belgici nostri Glossematis , ubi
nodi occurrunt ; bi frustrà quæsitantur
explicandi in Dialecto quaquam meta-
plasmicā : verūm necesse est provoce-
mus ad Linguam nostram Communem ,
ceu plenum copiæ cornu : est quippe hæc
penes nos servatrix analogiæ , & eate-
nus perfectè tenax characteristicarum ,
qua cuivis orationis parti jam dudum
dicatæ ; suntque hæ quasi linguae oculi :
ubi planè efficitur contrarium in Dia-
lecto metaphasicā sive Poëticā : utut
enim primariis ejus cultoribus , Hoof-
dio , Vondelio , id laudis meritò refer-
ri debeat ; quod , per omnem aliam
Grammaticen , ritè servent Linguam
Communem , ejusdemque se præbeant
strenuos statores ac vindices ; (dignum
sane , ut sequacibus accendatur animus)
tamen ille metaplasmus , jam iis abhinc
seculum & in floridi sui argumenti pro-
sam traductus , ludens (instar Poëeos)
in figuris detractitiis , ed abduceret tan-
dem ; ut , nisi nobiscum ritè distingua-
tur ,

A U C T O R I S.

tur, characteristicæ, cumque his tota analogia, conderentur humo; & sic ipsi linguae nostræ, velut uni collo, amputatum maneret caput. Istud idem jam animadverte in causâ esse, cur constricta, & ad Oratorium numerum casta, illa Poëtarum dialectus sit imperfectior, mutila, infelix in tractandis Linguae Belgicæ elementis; Grammaticâ, Orthographiâ, Prosodiâ, Dictionario. Adde, quod ista ne etiam quidem sit de essentiâ Belgicæ Rhetoricæ. Neque recens nobis jam de cœlo labitur isthæc animadversio. Nonne, dum pueri, aut juvenes, Græcè docebamus, id ipsum experti? Unicæ Communis Linguae via, pro elementis nobis calcabatur; calcaturque perpetuum. Testes hic nobis sint unius, omnium instar, Gerhardi Johannis Vossii manes. Ubi contrâ dudum receptæ, ac hodiennum servatæ, characteristicæ sub terrâ sepultæ; Lingueque adeò Communi effosso oculi; quid miseræ reliquum penes autores metaplaasmicos? aliud nihil nisi cæcè, & inter nebulam, normam manu

P R A E F A T I O

captare in nudo terminationum putamine; & sic pro Regulâ & Analogiâ, vagam nobis & impropriam partium enumerationem tradere, ac non Etymologiam sive originum rationem, at luxatum & aridum Symptomatologiæ conamen: dum eadem ratio originum, quæ amœnissima pars, iis jacet exanimis; totique linguae interitum vaticinans. Eamobrem elementa ista merito, quin necessariò, penes nos persequenda in Linguâ Communi: hæc quippe Belgici glossematis verè Canon est; dignus eādem asservari curâ, quâ penes nos solent in Āede Publica ponderum & mensurarum Canones; (Slaperga nuncupamus) ut, quicquid lubrici aut erronei accidat, ad horum examen exigatur. Hæc illa est quæ Regulas promitt, non fortuitò prehensas, verùm in ipsomet rerum nucleo fundatas. Ceditque quidem magis prosperè nobis Belgis, incudem hanc tuditare; cum genti nostræ, præ omni aliâ, tale quid sit, cui Proceres auctoritatis addiderunt robur; Versio, nempe, ea Bibliorum

A U C T O R I S.

bliorum Dordracena: *idioma sanè (quod palmarium hīc ducendum est) Grammatico sphalmate ut quod maximè vacuum; neque privati cuiusquam fortuita aggressione expeditum nobis; verūm cuius ipsi Belgii ^{aucto}rius Ordines, uti reverā sunt, Se Auctores rescribunt**: *idioma, inquam, cuius Usus, viventis linguae arbiter, à nullo subjectorum potest argui antiquatus esse; quamdiu Ordinum majestate & imperio, per omnem Suam ditionem in dies singulos impensè adeò colitur.*

Quatenus nunc, Benigne Lector, restabat tractationis consimilis ideam in eruditorum manus emittere; & hæc quidem tibi in medium hīc prodit; orbis potius, ac gentis, coram judicio: ut sic fundamenta sternantur, super quæ eadem Communis nostra Lingua, arbor cui Dialecti rami, æternūm maneat incolumis. Estque ille scopus auctoris primus.

Ideam hanc ad minus nota potissimum compositam offendas, atque ad generalia;

* Gene geauctoriseerde tale.

P R A E F A T I O

liora; è quibus particularia sigillatim deglomerare relictum sit aliis: ut neque hic ferri leges è cerebro, (quod scriptori privatonefas) sed è penitissimâ linguae veritate, rectoque item usu, re-ferri videas. Quodque eruditos jure potiores in hoc judicio adsumamus; id Gentis nostræ æquanimis indoles facile ignoscet: cum nequaquam repugnemus Grammaticen vernaculè tradi; at id nondum censemus maturum: veniunt quippe ibi bene multa, quibus adversus illiteratos, prima specie, nihil proficitur; quæ contrà eruditi ultrò capiunt. Horum igitur scena prima ibi agenda: dum non nudum dictionis accidens (genus, casus, declinatio, conjugatio, constructio) ibi rem facit; verum dictio ipsa, ejusque vis & ergeia; quæ iterum studio exponi nequit, nisi lingua etiam origine & progressu tradatur, propineturque sermo patrius purus nitidusque, & qui tuus, & qui avi aut proavi. Postea, quando linguae elementa penes eruditos in aperto fuerunt posita, opportune cadit illiteratis scena fe-

A U C T O R I S.

secunda. Magni Justi Lipsii erat verbum quo utebamur modò, Belgæ incliti; & linguae patriæ, quod seculo ejus analogo egit propior quam nos, eò magis periti; cuius & consilium pluris nobis aestimandum quam omnium unà Novitorum. Silendum neque, quod familiarem eum habuit Kilianus in suo Etymologico aut Dictionario contexendo. Volut nempe Recentiores aliqui in Lexicis, quae nunc dant, gentem nostram orbam relinquì omni avito sermone, ut ut intime Belgico: contrà quam Lipsio comprobatum videmus.* Idioma Modernum obtendunt, mihi quamvis stupidiori neque incognitum neque inusitatum; scio enim in solo Metaplasmo positum omne; cætera unum & idem esse cum lingua Communi. Ast Moderni ejusmodi nominis adrogatio estne justus adquirendi dominii titulus, quo, in elementari linguae tractatione, posteros quidquam celabimus? efficiemusque eos, in re sua gerenda, nobis imperitiores? Sunt hic reliqua multa, & gravia, Civilis Socie-

* Cene tale van de Mode!

P R A E F A T I O

cietatis * prisca instituta , quæ hodie-
num vim legis servant ; sermone illius
ætatis , sed apprime Belgico , concepta:
qui jam Magistratui , qui subjectis , of-
ficii sui constiterit ratio , nisi ea probe
intelligamus ? atque unde intellectus , si
Lexica non suppeditant ? Ideo sæpenu-
mero volvi mecum , (volverunt ante
me alii) qui elementarem linguae nostræ
audiu^m aliquando in tuto ponerent , opor-
tere viros esse , patriæ linguae lectione ,
non cujuspam singularis argumenti ,
sed generatim omnigeni , delibutos at-
que infectos , quique adeo , e Lipsii con-
silio , valerent eam & progressu trade-
re . Verum enimvero ubi id otii à tali-
bus , quippe in Civili Societate ad cele-
briora vocatis , haud potest impetrari :
ut plurimum evenit , ut ista ^m audiu^m , velut
merx fluctu adverso in mari natans at-
que à viris illis gravibus pro derelicta
habita , e naufragio in littus deducatur ,
benigneque accipiatur hospitio ab inge-
niis , modo non tenuioribus , aut eam
in aciem nimis leviter instructis . Inde
tunc

* Oude Keuren / Pandvesten / Kostuumen.

A U C T O R I S.

tunc omnis Grammaticæ imperfectio & penuria ; sub qua interea id omne tolerandum , donec aliquando locupletior sors arrideat . Prospexerunt quidem Proceres , Gerhardi Johannis Vossii manu , de Grammatica Latina pariter & Græca . Verum nonne esset majestate Eorum æque dignum , si non dignius , tantundem & dare præstantissimæ Communi lingue patriæ ? Cujusmodi quid si juventuti nostræ una datur recitandum in schola triviali ; (adde , si in Dictionario Kiliani cuique primitivæ voci jungeretur ratio Generis , aut Conjugationis) nullus , quæ nunc summa est turpitudo , hospes maneret in patrii sermonis elementis . Nec præteribo , quantum attinet linguam nostram ex origine nosse ; id quidem jam amplius neque mysterii esse neque operis ; postquam unum item & alterum popularem nostrum juvit pulverem eum collegisse . Habuimus Marcum Zuerium Boxhornium , qui hujus argumenti quedam fecit nobis publica ; licet haud absoluta satis . Aut enim nos mittit ad

ni-

P R A E F A T I O

nimas remota; velut Scythica: aut figit pedem in nimium nuperis; ut sunt Theodisca, sive Francica, Alamannica, item Anglo-Saxonica: sive Bo-realia, Normannica. Clarior, nempe, lux in illum diem nondum effulserat. Habiimus porro Franciscum Junium, F.F. immortalis famæ virum, qui pensum istud nobis plane absolvit. Erat in eo totus, quo Belgis suis assignaret linguae patriæ natalem domum atque familiam; & trita, in eo pulvere, Nestoreæ suæ ætatis bona parte rem ulterius adducere nequiverat quam ad eadem Anglo-Saxonica, Boxhornii instar: ubi, ecce! mero casu, & velut de cœlo, ei in manus incidit IV Euangeliorum nostrorum Versio Gothica, Codicis argentei nomine insignis. Ibi tunc liquido illi deprehensum, non absque ingenti gaudio, linguas istas, Theodiscam & Anglo-Saxonicam, e vetere Gothica directe promanasse: atque in hac Belgis merito figi indaginis bujus metam; quaque altiore nunquam sit opus. Inde & protinus, communi evulgavit commodo (suis

A U C T O R I S.

(suis typis & sumptibus; Dordrechti,
apud nos, an. 1665, in 4°.) IV Euangeliorum versiones per antiquas duas,
Gothicam sc: & Anglo-Saxonicam: una
cum suo Glossario Gothicō, ac Tho: Na-
reschalli eruditissimis in utramque anim-
adversionibus. Cuncto igitur, qui exem-
plar hoc leviculo nummo comparaverit,
lingua Belgica ibi manibus datur palpa-
ri; & magis quidem directo ac vicina
quæpiam alia. Fuit idem Junius ille
qui ea profusæ doctrinæ commentatio-
ne de Pictorâ Veterum decoravit or-
bem literatum; sed & patriam: ubi
eundem librum sermone vernaculo (De
Schilderkonst der Antyken) nobis propi-
navit an. 1641. Principi Henrico Au-
riaco dedicatum; admirando linguae bene
cognitæ specimine; dum non metaphra-
sten, at laxiore animo novum fere
auctorem ibi agit.

Scopus alter fuit nobis, Metaplasmi
Belgici doctrinam tradere iuxopæ; origi-
ne, causa, accidentibus, progressu;
tum proprium ejusdem usum & necessa-
rium; nempe in Poësi vernacula; de-
** nique

P R A E F A T I O

nique impro prium in quavis alia conscribendi ratione. Quod omne punctum nosse Genti nostræ vel maximi fuerit momenti; postquam Belgica tellus videt à Poëtis, (ut hi unde quaque scansione & numero effervescent) doctrinam hanc & in prosa tam serio adhibitam: non solum quo & hic verba iis apte cadent, (hoc enim & Communis pollet lingua) sed ut ante oculos effent numerosa auctoris vestigia, lectori vel auctor abisque titubatione premenda: postquam & factum deinde, ut consimilis pragmateia, in floridi sui argumenti scriptione, nunc communiter inter eosdem Poëtas nostros sit accepta ceu tessera hospitialis. Interea nolim Hi ita me capiant ac si mens ferret id eorum idioma e prosa sua, multoque adhuc minus e lingua Belgica, repellere: ut Horum nonnulli, præcipites nimium & perperam consulti, aliquando minantur innocuae linguae Communi. Contrà juvanda censeo illa ingenia; atque Rei interesse Publicæ omnino commeatu abundare: Quin ea ornati adeo ac mirifice compti sermonis

A U C T O R I S.

*nis specimina, metaplasmi ope, coram ex-
teris arguunt jactantque longè ac latè
diffusam, imò stupendam, linguæ nostræ
potentiam. Addo & Dialecti ejus ar-
chitectos Vondelium, Hoofdium; alios
que vel nunc ad horum exemplar com-
positos, debere suspici illos esse, quorum ope
& consilio multiplex norma Grammatica
nostras ad manus delata incolmis. So-
lùm erat visum, imò & necessarium tan-
dem, ire obviam pronæ & temerariæ opi-
nioni, velut si Poëtica hæc Dialectus,
nunc porrò, unice linguam Belgicam ef-
cere deberet. In id linguæ non sunt ut
flosculis, scansione, numero, ludatur tan-
tùm: aguntur & alia in Civili Societate,
quæ eo sermonis charactere, amœni, li-
beralis, quandoque & ancipitis, se expe-
diri non sinunt: veniunt quoque conscri-
bendæ Obligationes, & publicæ & priva-
tæ, quæ tum in dando tum in faciendo
consistunt; ubi quidem*

Non tali auxilio, nec defensoribus istis,

Tempus eget;

*Sed tamen unà, charactere licet stri-
etiore, & summa sermonis puritas servari*

PRÆFATIO AUCTORIS.

datur. Id rectius non conferas quām cum agris nostris: Hi quidem dividantur in hortos & viridaria, floribus letissima; verū sic unicè dividī civilis ratio non concedit. Rei cibarie necessitas exigit & arva & prata & pascua haberi: Nunc, cui sano id erit consilii, & hac culturae studium non equè appositè recipere ac hortos & viridaria? id lingue munus, ut non in singulari quādam argumenti specie, sed in genere omni quod vel in Republicā alicuius est loci, singulariter merent aperte, atque ullà procul lubricitate, referare & definire posseat; item ritè arque ordine se doceri satem patiarur: id quod in hac Dialecto, ob characteristica internectionem, monstramus fieri non posse. Quare doctrina hujus metaplasmice aperimus limitem, excessum, atque ab excessu præsens periculum. Atque sic tandem aliquando modus nobis assertus est, quo unā & Poëtarum nostrorum dialectus metaplasmica, & perfectissima nostra lingua communis fuit perpetuum sibi conciliare: ut cunctis, tūm pro animi ductu tūm pro argumenti ratione ac more, in posterum nunc licet, altè sub pace & concordia, glossema Belgicum colere & promovere sapienter: ac cuique terè scribenti dignum maneat decus; ii qui communi lingua, suum; sum huic, qui dialecto Poëticā.

Denique, ne quid ad pleniorē lingua nostrae ideam desideres, subnectimus breviter verborum colloquitorum leges & pro Poësi, & pro Rhetorica.

Tu, lector, fruere benigne ac vale.

AMSTELÆDAMI.
Kalend. Sextil. MDCCVII.

IDEA

L I N G U A E B E L G I C A E I D E A G R A M M A T I C A.

E Linguæ naturâ & constitutione quod doceri potest, ad duo restringitur capita; alterum *elementare*, quæ ars Grammatica est; proiectius alterum, quæ ratio est *Conscribendi* sive *Componendi*. Utraque mihi bipartita erit: nempe ars Grammatica in *Etymologiam* & *Syntaxin*; & *Conscribendi* ratio in *Poësin* & *Rhetoricen*. *Orthographia* subordinatur mihi Etymologiae; quemadmodum *Prosodia* Poësi.

C A P. I.

De Orthographia.

Litteræ, Belgis frequentatæ, poni possunt **xvi** numero.

Majusc. Minusc. Potestas.

I.	ꝝ.	a.	a.
2.	ꝝ.	b.	b.

A

3 C.

Majusc.	Minusc.	Potestas.
3. C.	c.	c.
4. D.	d.	d.
5. E.	e.	e. ἑψιλόν.
6. EE.	ee.	ee. ἥτα.
7. F.	f.	f.
8. G.	g.	g.
9. H.	h.	h.
10. I.	i.	i. vocalis.
11. J.	j.	j. consonans.
12. K.	k.	k.
13. L.	l.	l.
14. M.	m.	m.
15. N.	n.	n.
16. O.	o.	o. ὄμοιχρόν.
17. OO.	oo.	oo. ὄμισγα.
18. P.	p.	p.
19. Q.	q.	q.
20. R.	r.	r.
21. S.	s. ſ.	s.
22. T.	t.	t.
23. U.	u.	u. vocalis.
24. V.	v.	v. consonans.
25. W.	w.	w.
26. X.	x.	x.

Y, litera Pythagoræ, si simpliciter duplum i vocale repræsentabit, posset admitti pro 27^a: verum Z nobis planè potest rejici; ut sit Latinis. porrò expressiones sonorum τε η & ω per ee & oo nunc, post complurium dictionum crasis, vagantur aliquatenus. de his quædam latius post in capite de Metaplasmo.

Figura nostrarum literarum ita excipitur e libris

bris typis excusis ; potestas ac norma e vivo pronunciantis ore.

Harum literarum xix sunt consonantes ; vocales vii : suntque omnes monophthongæ. præter quas & nobis sunt soni diphthongi & triphthongi. interea contemplationes criticæ , qualisnam Orthographia sonos nostros exhibeat adæquate (si rectè animum advertis) flocci pendent. Nam signis sive literis vis haud inest intrinseca hoc vel illud potius exprimendi ; néque alia quam *Uſus iis* tribuit. Præterea , quemadmodum (respondente olim JCto. Ulpiano) † *naturā rerum ita conditum est ut plura existant negotia quam vocabula* ; sic & in linguæ nostræ pronunciatione plures sunt soni quam literæ : unde impossibile , crisi in istam definiri unquam. Consulant igitur sibi cultores , tum ut notitiam coparent nostræ pronunciationis , velut præstantissimè viget Hagæ-Comitis (ubi Summarum Poëtestatum confessæ) Rotterodami ; Leidæ item & Amstelædami : tum ut , in praxi graphices , moderatam sequantur rationem , quâ per totum Belgium ritè possint intelligi ; omni superfluitate ac * scholasticâ affectatione vacuam. *Justi van den Vondel* , excellētissimi nostri Poëtæ , & qui ejus pressit vestigia *Joannis Antonidæ vander Goes* , exemplum hîc serio commendamus. Etiam extat editio libri Grotiani , de *Inleidinge tot de Hollandsche Regtsgeleerdheit/ Delfs 1652 apud Arnold. Bon* excusi ; cuius orthographia est numeris multis absoluta. interest Reipublicæ , omnes cives legendi ac scribendi compotes esse ; hinc certum est orthographiam non poni in prolixâ crisi altove mysterio punctorum , accentuum , vel signorum : quò fit (docente id nos hodiernâ experientia

A 2

in

† l. 4. ff. de præser. verb. * Pedanterie.

in Persis , Arabibus , Turcis , imò Hebræis) ut feminæ , pueri , ruris , item maris incolæ ab eo habitu maneant seclusi.

Hic orthographiæ monita propositum nobis erat concludere : at cum otiosa sint ingenia , rem istam facientia tanti , quasi inde penderet salus Bataviæ , pauca de cā adnectemus in capite de Metaplasmo .

C A P. II.

De Etymologiâ , Uſu , & lingue communis analogiâ.

AD *Etymologiam* nunc nos accingimus. Inter linguarum cultores nullus est , cui non altè sit pectori infixum Horatianum hoc :

*Multa renascentur quæ jam cecidere ; cadentque
Quæ nunc sunt in honore vocabula : si volet
U S U S ,
Quem penes arbitrium est , & jus , & norma
loquendi.*

Quod quidem illustre pro *Uſu* effatum unicè debet referri ad linguam *viventem*. sub hâc agebat Poëta , talemque ipse tunc conscribebat. *Viventem* linguam dicimus eam , quæ Patriam habet præsentem , ubi unà à Proceribus , à populo , à plebe , tum vivâ voce , tum scripto , colitur ut indigena. quæ similem Patriam habuit in præterito ; nunc autem non

non habet (ut Hebraïca, Chaldaïca, Græca, Latina) *mortuam* vocamus.

Lingua Belgica nunc est viventium una; deque ea dicturi restringemus nos potissimum ad idioma Belgii *auterius*, quod rursus haud parum componi videoas ad exemplum Provinciæ Hollandicæ: ubi nempe Procerum Generalium, nostrarumque omnium Summarum Potestatum Senatus & Curia: atque illic (ita per totum orbem fieri afolet sub ditione communi) linguae vulgo coluntur tertiore. Nostra illa lingua fertilitate, modò non superet, saltem æquat priscam Græcam: ut, in limitâ conscribendi ratione, nobis sit lingua *communis*; sintque simùl *dialecti*; quas ab illâ unicè distinguunt metaplasmi figuræ. definienda quippe *communis* lingua, Idioma Grammaticis legibus „perfectum; in analogiis ut maximè fundatum; „denique etymologicâ & syntacticâ figurâ quasi „vacuum. de ipsis dialectis nostris post suo dicitur loco. interim *Grammatices* objectum, per omnia, est lingua communis; non quævis dialectus: atque in *Orthographiâ* & *Prosodiâ* idem locum habet: Quod non ritè adverteisse effecit sudorem quorundam, qui publicâ scriptione hanc incudem tuditare voluerunt, manu felicem. Poëseos ipsius objectum est dialectus, ad eam peculiariter accommodata. sed *Rhetoricae* objectum denique, penes nos etiam alia lingua non est, nisi communis: neque ulla vocum tam elegans collocatio, quam lingua communis non ferat aptissimè; aut ubi dialecti subsidio opus sit. tamen videoas, qui ornatisimè & dialectum ibi adhibent; ut Equitem Petrum Cornelium Hoofdium, Justum Vondelium; fortè & alios.

Cum lingua igitur Belgica *Communi* ita est con-

6 IDEA GRAMMATICA

ditum ; ut **USUM** habeamus duplicem ; alterum , *analogus* qui remansit usque in hunc diem ; *anomalum* alterum. ille Rex est & æquus moderator ; hic Tyrannus.

Interim de ipso **USU** penes nos constituendo (de quo filet Horatius) tantum in transitu monobimus , „ *præcipuas hic partes esse Procerum nostrorum* , tum etiam collegii aut cætus cui Hi de „ idiomatis nostri definitione negotium fortè manda- verint. Et quod sic dicam , gravissimi ponderis habeo argumenta , quæ ultrò scient illi , quibus vel minimum est delibatum de *Jure Majestatis*. In linguis *mortalis* autem paulò aliter res se habet : ibi **USUM** arcessere datur è probatis scriptoribus tantùm ; non tamen velut usùs quondam penes suos legislatoribus , sed nudis sequacibus ac nunciis : Quando enim linguae eorum vivebant , nemo sanior eat inficias magisterium usùs tunc fuisse & juris & causæ ejusdem ut nunc penes nos. Ast video hic mihi obvios è longinquo Criticorum filios , increpantes , me consortio suo nescio quantum derogare , qui eò avehar ut , in capite de Uſu Proceribus quid ausim tribuere : dum isti privatis suis auctoribus , plurimùm quidem collaudandis *in suo genere* , in scenâ hâc personam deferunt omnem , Proceribus nullam. Sed , bona verba ! distinguant isti mecum *viventem* linguam inter & *mortuam* ; & mox conciliati erimus. Novæ sanctae rei accusare me non poterunt , qui legent mecum conspirantes hic & Grammaticos Collegii rhythmici Amstelodarnensis , insigniti , de Ramer in liesde bloeiende / qui abhinc sesquiseculum sic statuerunt . 't Is des Landheers ende der Overheids werk / namelijk / een gebruik dooz te setten : dog de bpsondere schypvers kunnen Roerwincken

en Maeghalsen verstreken om 't werk gaende te maken. id est , pertinere ad Supremam Potestatem ut usus nodus nectatur ; dum interim auctores privati , exploratorum in modum , primi glaciem frangere queunt.

Ubi , similia e characteristlicis similibus judicando , communem extruimus regulam ; convenientia cum normâ & regulâ communi , est analogia : ubi deflectitur à similibus , communisque regula & norma non habet locum , est anomalia . ubi denique vel in pronunciando vel in scribendo adhibetur literæ , imò syllabæ , in dictione additio , detractio aut immutatio ; licentia hæc Grammaticis audit Metaplasmus ; quæ anomaliae est quasi subordinatio quædam.

Nostra U S U S divisio id habet pro fundamento , quod & hodiè in lingua Belgicâ reliquæ sunt veteris cuiusdam analogiæ ; plurimaque per omnem Grammaticæ partem , quæ communem quandam servant normam , ætate nostrâ vetustiorem . Etiam suo quoque loco non obliviscimur id hîc monstrare . quod plus est , si attendimus ad scripta anteriorum seculorum (ante ann. 1600) reperimus communem eam normam se multò latius exporrexisse ; atque ei tunc adhuc subditas fuisse dictiones complures , quæ sensum pòst , & speciatim etiam hodiè , ab illâ analogiâ manserunt deflexivæ : in tantum , ut (ad instar Simonis Stevini , Mathematici , cum suo seculo erudito) jus sit statuendi , fuisse aliquando tempus , quo nostræ linguae res Grammaticæ erat in statu maximè analogo ; quodque tempus mihi concedatur vocare Seculum analogum . Quando autem potissimum id inciderit , nunc valdè difficile foret definitu . id tamen certum , incidisse id jam ante ann. Chr. 1300 , quando scribebat noster

Emilius Stokkius, auctor Chronici Hollandici rhythmicis : quippe liber ille , omnino suis stans Grammaticis legibus , jam modo non est vacuus anomaliā. Quin vero proximum mihi videtur id tempus referri ad Christi seculum decimum ; (non antē :) ubi ad linguam Belgicam accesserit lima Flandrica.

Hinc , in studio nostro Grammatico id minimē satis est ; si . nudē in exemplum sumentes *Hoofdii* , *Vondeliique* metaplasmos ac lusus , (queis ita mos , saniores adhuc : cum admisceant multi plebejum dicensi genus) in ideā componamus particulare idiomā , quod & nobis ipsis & aliis pro *communi* Belgico eamus obtrusum. Verum enim verō est in eo negotio procedendum eundem in ordinem , cui *Jurisprudentes* adstricti in enucleando *jure* : scilicet iis primo inspicere incumbit loco , quid ferat Jus Civile ; secundo quid Patrium Jus : & hoc , ubi diversum statuit , illi anteferendum ; ubi filet , illi addictos manere oportet. ita & in causā linguae Belgicæ „ primo spectandum loco nunquid ista „ *analogia* suggerat ; secundo , quid *usus anomalus* ; „ tunc huic , & diversum quid jubenti , obtemperandum ; si non jubet , standum est *analogia*. Et sic demum tibi , ex vero , palam fit non idealis & particularis , sed genuinæ *communisque* , Linguae Belgicæ inde! es. Igitur pari modo ut non nudum Jus Patrium scire , verū adjunctum ei Jus Civile , facit Jurisprudentem ; ita & sine analogiæ ejus perfectā , quantum potis est , cognitione omne linguae nostræ studium est mutilem , imò præposterūm : contrā analogiā bene perceptā (contraria enim sibi opposita magis elucentur) & citius & rectius comprehenduntur illapsæ anomaliæ. Ipse etiam Gerhardus Johannes Vossius disertè ait , *quod in*

vocum originibus multum refert scire ἀναλογίας. Ea propter , ante omnia , viam nos meditari oportet quâ cognitionem hanc potissimum eruamus : est que ea posita in legendō saniorem scriptorem alium atque alium , qui ad seculum analogum accedat proximus ; Stokkium ante memoratum ; item Procerum ac Magistratum Hollandiæ acta publica , inde à vetustissimis , quæ alia non sunt nisi pura puta Belgica , saltem ad usque ann. Chr. 1620 : fuere quippe Proceres omni ævo , sæpè & soli , in conscribendi possessione ; & , ut antè citatum , ad Hos pertinet U S U I nodum necesse. Nec Hugonis Grotii institutiones Juris Hollandici ; & Antonii de Hubert Prolegomena ad Rhythmicam Psalmódiam Davidis (ambo vernacula) in pulvere hoc utcunque velim prætermissa ; uti neque Sanctorum Bibliorum Versionem Belgicam , Ordinum jussu institutam post ann. J. Chr. 1618 & 1619 ; librum qui in manu est cunctæ ætati , cuncto sexui : nec denique Cornelii Kiliani dictionary. Omnia quippe isthac lingua Belgica communi sunt exarata. In lectione hâc (nam è tempore illo leges Grammaticæ nobis nihil alteratae) sufficiens tibi succurrit penus , qui promat multiplicem analogiam , tum quæ hodienum mansit , tum quæ illapo usu anomalo obnubilata ; qui promat dictiones pictas plenè & integrè , nec per metaplasmi licentiam castratas : unde in ruminanda analogiâ nescio quod compendium. Plenâ enim & integrâ scriptione (ut reliqua taceam) conspicuæ nobis exhibentur dictionum Origines & characteristicae Etymologicæ : quodque adprimè est notandum , fartæ tactæ etiam manent regulæ Pro-sodicæ : quod omne unâ metaplasmus ille radicitus evellit & humo condit. ut videas quanti in-

tersit, ne hæc integrè pingendi consuetudo extorris
abeat. Neque infimum hic, si serio advertas, locum
tibi merebitur *Versio illa Bibliorum*; quam vulgo
Dordracenam nuncupamus. Ea quippe in Etymo-
logicâ & Syntacticâ normâ nulli penes nos tracta-
tui cedit; in normæ constantiâ omnem alium an-
tecellit, nullo excepto: est ei Orthographiæ inte-
gritas; abeit ferè metaplasmus omnis ac figura
Grammatica: denique fulget Potentissimorum Or-
dinum nostrorum auctoritate, cuius robur ei, &
idiomatis nomine, plenissimum est accommoda-
tum peculiari Rescripto. * Et præterea de eâ tradi-
tur; Ordines id maximè curæ habuisse, quò au-
gustissimi Eorum nominis proprius fœtus eâ prodi-
ret idiomatis puritate, quæ esset supra omnem cri-
sin Grammaticam; & ad hoc virorum, linguae
nostræ peritiâ clarissimorum, coëgisse cœtum; in
quo, auspicio publico, omnis rei Grammaticæ
conditio, prout à seculo analogo tunc retrò obti-
nebat, metaphrastisque singulis fôret lex & regula,
fuit definita. Cœtum porrò hunc Grammaticum
Amstelædami habitum, paulò ante ann. 1624; il-
lumque ipsummet eise, de quo Poëta noster *Justus*
Vanden Vondel testimonium perhibet in præfatione
Tragœdiæ *Palamedis*, vet. edit. anni 1625; item
in dedicatoriâ *Hecubæ*, viro cl. *Antonio de Hubert*
inscriptâ eodem anno: ambo nempe cœtui ei
interfuerant. ipsa *Vondeli* verba libet adnectere.
In *Palamede*, Indien deu letterkundigen hier in
het vreemds of ougerijmts voorz komt / die sal
weten dat wþ ons daer in gedraghen hebben na
het letterkunstig besluit / daer van wettelijk
t'Amstelredam by eenige digteren gemaekt: en
wat de spelling belangt / alsoo ons besluit daer
van niet en rept / en dit in elx vryheid staet /

29 JULII 1637.

500

soo hebben wy meest den gemeenen sleur gevolgt; uitgeseid in weinige dingen: overmits wy tot nog toe nooit ons selven daer in hebben kunnen voldoen; ook agtende datter soo veel niet aen gelegen is als / met verlof / sig sommige wel uiveelden / Ec. id est, *Si quidem lingua studiose
bic insoliti quid occurrat aut absurdum, scire eum
oportet; nos hic per omnia pressè secutos Decretum
Grammaticum, à Poëtis quibusdam de eo Amstelæ-
dami, auspicio publico, firmatum: secundò, qua-
tenus orthographiam; ubi Decretum illud nostrum
nihil definit, sed cuique relinquit eam liberam, secta-
mur plerumque morem receptum vulgo: præter-
quam in paucis.* Nam capite in isto nunquam ad-
buc nobis met facere potuimus satis; neque etiam id
ducentes tanti, quanti alii (*quod pace eorum dixerim*) sibi animo fingunt. Porro in *Hecubâ*; Of wy
hier alle eigenschappen onzer moederlijke taele /
volgens het asscheid der digteren / wel hebben
waergenomen: daer van zal uwe E. kunnen
oordeelen; als die hier t' huis hoozt / en als een
treffelijk lidtmaet onze letterkunstige vergade-
ringe niet weinig vereerde. Id est, *Nùm omne
lingua vernacula symptoma, ex Decreto illo Poë-
tico, nobis hic ritè servatum; Tu judicare vale-
bis, cui etiam hic apud nos civitatis jura manent;
quippe, ceu membrum spectabile, Grammatico
Coetui nostro haud exiguo eras ornamento.*

Erunt absque dubio & plura hujus cætûs docu-
menta alibi in archivis, quorum indaginem aliis
relinquimus. Id certò appareat, indè fuisse effe-
ctum, quod idioma versionis Biblicæ prodiret non
tantum perfectè Grammaticum, verum & per
omnia sibi maximè simile, porrò & is fructus fuit in
Justi Vondelii sermone, quem post edidit, quod
juttio-

justioris fuerit normæ ac anteà. in *Hoofdio* idem ; licet haud mihi fides hunc Cœtui ei adfuisse , certis de causis : at *Vondelium* in ea , quam colebant, amicitia omnia illi certè fecisse communia.

Interim ne sit mirum alicui , quod pro scrutinio analogico non etiam *Hoofdium* ac *Vondelium* commendem. causa in promptu est ; quod nempe præstantissimi hi auctores ut plurimum & in soluta oratione Poëticam suam adhibent dialectum , figuris metaplasmi fulgentem ; atque hæc analogias , quarum res hic agitur , non promit , sed abscondit. Contrà , in arena isthac , linguæ *communis* scriptoribus , omniq[ue] metaplasmo quasi vacuis, opus est ; ut antè insinuatum. Quin *Hugo Grotius* , qui in re Grammaticâ minus normalis est quam illi , tamen , quia metaplasmo caret , magis conductit pro analogiis.

Institutum nunc prosequor : eumque servabo ordinem , ut , ubi usus nunc est anomalus , unà , quoad utique haurire potui , monstram priscas analogias : porrò & ea sola attingam , in quibus lingua nostra à Latinâ abit diversa ; cæterum te remittens ad Grammaticam Latinam *Gerbardi Johannis Vossii*.

C A P. III.

De Partibus Orationis.

PArtes Orationis statuemus VIII. *Nomen* ; *Articulum* ; *Pronomen* ; sub quo & numerale ; *adverbium* ; *præpositionem* ; *conjunctionem* ; *interjectionem* ; *verbum* , sub quo & *participium* & *supinum* & *gerundium*.

No-

Nomini , articulo , Pronomini , item numerali ; porrò verbo , participio , supino , gerundio accidentum tum *numerus* , tum *persona*.

Nomen est aut *substantivum* , aut *adjectivum*.

Nomen substantivum est vel *proprium* , vel *appellativum*.

Nomini accedit *genus* , *numerus* , *casus* : at *declinatio* (quæ nempe per dictioris inflexionem procedat ; uti apud Latinos & Græcos) valde exigua. Quod enim & in solitaria oratione , Poëtæ aliqui , ac eorum sequaces , substantiva , quæ quandoque in casu nominativo castratè orthographari iis lubet , efferant integrè & non castratè in genitivo , dativo , & ablativo ; venditantes id quidem pro constanti *inflexione* ; non linguae usus est ac analogia ; sed voluntarius eorum abusus & metaplasmus . ad usum firmandum plus requiritur quam scriptoris privati assumptio.

C A P. IV.

De Generibus.

AD *generum* , apud nos , intellectum præconoscendum est , id quod per substantivum nomen denotamus , vel *personam* esse , vel *rem*.

Personas modò rerum distinxit natura , quod vel ad masculum genus pertinent , vel ad feminineum. *Res* , quamquam natura non novit nisi *singulares* , alias concipimus (si Logicè licet loqui) sub notione *speciei* ; alias sub notione *generis*. Idem hoc Hugo Grotius in juris Hollandici institutionibus sic effert : *dat de saken zijn of enkele / of veel-*
be-

Begriffspende. Super distinctionibus ejusmodi fraud suerit vero absimile, esse antiquitus sub *seculo analogo* receptum majoribus nostris; ut distincto haberint genere Grammatico

Primo nomina propria virorum, sexus, officii masculi:

Secundo nomina propria mulierum, sexus, officii feminei:

Tertio nomina terum, quas concipimus sub notione generis Logici; universitatis, collectionis, totius, &c.

Et, quod attinet ad nomina rerum singularium, five quas concipimus sub idei speciei: ea (de præteritis, proh dolor! cæci nimis) non invenimus a majoribus nostris fuisse distincta quanto quodam genere; sed in unum ex illis tribus conjecta.

Hinc jam, pro generibus nostris manant Canones sequentes: id interim firmiter est tenendum, ut, quantum potis est, dictionem omnem continuò revoceamus ad suam analogiam.

Regula I. Genus, cui substantia nomina 1. propria virorum; 2. masculi sexūs; 3. item officii; **MASCULINUM** vocatum sit:

Regula II. Genus, cui substantia nomina 1. propria mulierum; 2. feminei sexūs; 3. item officii; **FEMININUM** vocatum sit: quamvis scimus dictionem *het wijf / mulier*, nunc neutram esse: verum prisci Flandri eam nobis tradiderant femininam, die *wibe*.

Regula III. Ut & **NEUTRUM** est vocatum illud, cui subjacent rerum nomina, quæ involvunt notionem 1. generis logici; 2. collectionis; 3. universitatis aut totius. 4. quemadmodum & ejusdem neutrius generis sunt *Partes orationis quæcunque, substantivæ aut materialiter posita.* velut

velut, adjectiva; pronomina, numeralia; adverbia; præpositiones; conjunctiones; interjectiones; verborum infinitivi; item participia. 5. *verbalia omnia e participio passivo orta* (exceptis iis, in quibus augmentum syllabicum est *nisse* / *heid* / *schap* ;) 6. Nomina omnia *diminutiva*. forte quod ambo hæc ultima & *logici generis* notionem plerunque induant.

Regula I V. Rerum SINGULARIUM genus nunc restat definire ut proximè: has quidem potissimum reperimus antiquitus habitas *genere feminino*. ut suffecerit exceptiunculas, quæ vel in masculinum degenerarunt labente usu vel in neutrum, referre in tabellam.

Regula V. Feminina sunt itidem omnia Infinitivalia cum augmentatione *inge*: item participialia cum augmentatione *nisse*.

erbaren / erbaringe. erbaert / erbaertenisse.
beroeren / beroeringe. beroert / beroertenisse.
verbinden / verbindinge. verbint / verbintenisse.
bekennen / bekenninge. bekent / bekentenisse.
vorderen / vorderinge. vordert / vordertnisse.
bewegen / beweginge. beweegt / beweegtenisse.
begraben / begravinge. begraest / begraestenisse.
ontfangen/ontfanginge.ontfangt/ontfanktenisse.
&c.

Dicemus pòst suo loco, quemnam *metaplas-
mum* utraque hæc verbalia hodiè sint passa: ju-
bente, scilicet, *Euphoniam*; cui (ut rectè obser-
vat Antonius de Hubert in Prolegomenis Psalmo-
diæ suæ) per totam nostram linguam tribuitur plu-
rimum; factaque illa, in re nostrâ orthographicâ,
velut *Dea*, *cæloque locata*. Ita ut inania prorsus
captent, qui id non agnoscant. Conveniens est
istud

istud cum Quintiliani dicto, esse impetratum à consuetudine, suavitatis causā ut peccare liceat. Nimirum negotii mihi est, metaplasium eum sigillatim enarrare, cum in ipsis vocibus se prodat.

Regula VI. Rei singularis nomen sive masculinum, sive femininum, quoties sumitur collectivè, indnit & quandoque genus neutrum. ut

de sneeu /	het sneeu.
de getuighenisse /	het getuighenisse.
de vinke /	het vinkt.
de haes /	het haes;
quomodo venatores his vocibus utuntur.	
de gereetschap /	het gereedschap.
de schole /	het schole.
de maegschap /	het maegschap.
& complura alia in schap / &c.	

Regula VII. Dictiones, ab exteris mutuatæ, adsciscuntur cum suo genere. ut, de krantz. m: de tafel. f. de kroone. f. de troon. m. &c.

Regula VIII. Nomina substantiva, tum composita ac decomposita, tum per metaplasium decurtata aut contracta, servant genus dictionis primitivæ.

ut, achtinge /	achte.
armmoedighede /	armoeide.
ootmoedighede /	ootmoede.
blijtighede /	blyte.
weeldighed /	weelde.
deugdachtighede /	deugde.
boozspoedighed /	boozspoede.
ernstighede /	ernste.
aendachtighede /	aendagte.
rouwighede /	rouwre.
antwoordinge /	antwoorde.

bog=

borginge /	borge.
gesteekthede /	sterkte.
geboorhtede /	borchte.
berstinge /	berste.
kindeken /	kind.
belegtsel /	beleg,
gespantsel /	gespan.
begintsel /	begin.
bedingtsel /	beding.
wijfsken /	wijf / &c.

Huc spectant participia omnia materialiter aut substantivè posita ; quæque per apocopen decurrentur. ut *Het gevoel / geblaes / geraes / gevolg / gestrikk* ; à *gevoelde / geblaesde / geraesde / gevoldde / gestrikkte / &c.*

Hinc Primitivorum genera tenere apud nos sat is est. interim regula isthæc , adplicata etiam ad infinitivos materialiter & substantivè positos, statim monstrabit genus.

het aanschijnen /	het aenschijn.	n.
het gevallen /	het geval.	n.
toevallen /	het toeval.	n.
tegenvallen /	het tegenval.	n. &c.

Verum ubi regulæ usus universalis in variam abduceret kakophoniam, ut à *lopen / het loop : koo-pen / het koop : raden / het Raed / &c.* (qui proprio solæcismus est Valonum , Brittannorum , Scotorum ,) universalitatem eam quadantenus restrinxit Euphonie , locumque fecit quasi & regulæ sequenti.

Regula IX. Substantiva omnia, ita affecta, qua-
B si essent

si essent ex infinitis, substantivè positis, abbreviata per simplicem apocopen, sunt nobis masculina.

ut het loopen /	de loop.	m.
koopen /	de koop.	m.
smetten /	de smet.	m.
stooten /	de stoot.	m.
smakken /	de smak.	m.
vallen /	de val.	m.
keeren /	de keer.	m.
brieven /	de brief.	m.
inhouden /	de inhoud.	m.
swieren /	de swier.	m.
raden /	de Raad.	m. &c.

Manifesta etiam est causa ex *regulis viii & ix*, quare nomina quædam sint generis communis.

ut wensch	m.	à wenschen .
wensche	f.	à wenschinge .
rouw	m.	à rouw .
rouwde	f.	à rouwinge .
wenk	m.	à wenken .
wenke	f.	à wenkinge .

Par ratio est in multis aliis : ut , afbrek / afbreuke : tredt / intrede : kant / kante : klem / klemme : lach / lachche / &c.

Regula X. In nominibus substantivis , quæ ex aliis vocibus componuntur , servatur genus vocis terminatricis. ut , **Gods-geleertheit** / ex masc. & fem. est femininum ; item **Gegts-geleertheit** / quod ex neutro & feminino.

Generis cognitio pro omni nomine substantivo sum-

summe nobis est necessaria : & perappositiè in Dictionario Kiliani cuique voci , saltem primitivæ , id posset adjungi. interim perfectissime , & errore (ni fallor) absque ullo , id nobis promit Versio nostra Bibliorum Dordracena : prout , nimirum , Grammaticus cœtus ante memoratus istud definiverit. ad hanc igitur Versionem tutò recurritur , velut ad verum lapidem lydium. Et quantum parte in hac invenias apud Coryphæos , Grammaticæque universæ (si Metaplasinum demas) observatores exactissimos , Equitem Hoofdium & Justum Vondelium ; penitus ii cum Versione ea habent conspirans. nam semel in posterum notandum est ; Metaplasmi usum non impedire , quo minus quis , per omnem reliquam Grammaticen , possit & perfectissimus esse.

C A P. V.

De Declinatione Articulorum & Substantivorum.

PAtet igitur plura genera nobis non esse quam tria ; MASCULINUM , FEMININUM , NEUTRUM . Generum characteristicam scimus apud Latinos esse conspicuam in ipsa dictione. id , quantum nobis indagare occurrit , semper fuit secus apud nos ; ubi infinito , & quidem regulariter cuivis generi & eadem competit terminatio mensche . m. *Wortwe*. f. *gebeente*. n. &c. Hinc & nobis necesse fuit Characteristicam Generum seorsim à dictione arcessere. Ea Articulus vocatur passim. Masculino & feminino generi tribuitur nobis articulus idem , qui antiquitus *dīe* ; nunc *de* ; alter , quem Neutri generi tribuimus , antiquitus *dat* / nunc *het* / audit.

Est quidem valde dignum observatu ; declinationes Belgicas penitus mansisse adhuc penes eandem analogiam , qua erant ante annos quingentos & amplius : ita ut ne minima iis acciderit anomalia. sunt quidem aliquando neglectius habitæ (etiam apud summos auctores) ante cœtum Grammaticum de quo supra ; verum istud nunquam induit vim usus. interim in declinatione per *articulos* viideas conspirare ferè omnes populos Europæos ; quemadmodum in conjugatione per *verba auxiliaria* , & porrò in *permulta pbraiologiae normâ* , tum etymologica tum syntactica. Cujus ea erit causa , quod in lingua , aut saltem ejus norma , omnes unà eosdem habuimus ludimagiſtros ; nimirum vel ipsos veteres Germanos , vel populos qui ortum iis debent : hi quippe , post natum Christum , sub jugo habuerunt Italiām , Hispaniam , Galliam , Angliam , ut latè in historiis patet.

Numero utimur bino ; *singulari & plurali*. *Casibus* sex , *Nominativo* , *Genitivo* , *Dativo* , *Accusativo* , *Vocativo* & *Ablativo*. in his nunc *Declinatio* nominum substantivorum sequenti modo procedit.

In Masculinū.

Singulariter.

Pro Nominativo de man /

Genitivo

Dativo

Accusativo

Vocativo

Ablativo

van den man /

aen den man /

den man /

o ! man /

van den man /

Pluraliter.

de mannen.

van de mannen.

aen de mannen.

de mannen.

o ! mannen.

van de mannen.

Generaliter hic monendum , per totam declinationem , articulos nobis in genitivis , dativis & abla-

ablativis adsciscere præpositionem regentem, quam Casuum ratio postulat: porro particulariter, pro genere masculino 1. in singulari ablativum esse similem genitivo: 2. genitivos & dativos utробique recipere inflexionem, & nunc declinari absque præpositione: ut in genit. singul. *des mans*; in plur. *der mannen*: in dativ. singul. *den manne*; in plur. *den mannen*.

In Femininis.

<i>Singulariter.</i>	<i>Pluraliter.</i>
----------------------	--------------------

Pro Nominat.	<i>de vrouw</i> /	<i>de vrouwen</i> .
Genitivo.	<i>van de vrouw</i> /	<i>van de vrouwen</i> .
Dativo.	<i>aen de vrouw</i> /	<i>aen de vrouwen</i> .
Accusativo	<i>de vrouw</i> /	<i>de vrouwen</i> .
Vocativo.	<i>o! vrouw</i> /	<i>o! vrouwen</i> .
Ablativo.	<i>van de vrouw</i> /	<i>van de vrouwen</i> .

Bina particularia, quæ ante, de casuum tum similitudine tum inflexione hic iterum monemus. ut in genit. singul. *der vrouw*; in plural. *der vrouwen*; in dativ. sing. *de* / aut *der vrouw*; in plural. *den vrouwen*. Porro scitu est valde dignum, antiquissime ac ante normalem apud nos *generum* ordinationem, omnia nomina nostra appellativa exiisse in *e*; & genitivum singularem habuisse *eg*. atque inde nobis remanserunt, & in post factis femininis, *des maents*; *des wechs*; *verkeerings/ roerings* / &c. Et sic, veteres analogias scrutando, innumeræ rei ratio eruitur in dictionibus; ubi metaplasmus cæcutire debet.

In Neutris.

	<i>Singulariter.</i>	<i>Pluraliter.</i>
Pro Nominat.	het huis /	de huisen.
Genitivo.	van het huis /	van de huisen.
Dativo.	aen het huis /	aen de huisen.
Accusativo	het huis /	de huisen.
Vocativo.	o! huis /	o! huisen.
Ablativo.	van het huis /	van de huisen.

Eadem duo particularia , quæ ante , de Casuum & similitudine & inflexione , hic monemus denud. ut in genitivo singulari *des huisen* / & *van den huise*: plurali *der huisen* : in dativo singulari *den huise* ; plur. *den huisen*.

Ex monitis his est manifestum , masculina & nobis fere integrè declinari posse cum inflexione.

Characteristica numeri pluralis per omne genus est *en* ; temporibus autem priscis *e* ; ut & metaphraستæ bibliorum Dordraceni adhuc sæpe secuti sunt.

Sequitur , Corollarii vice , articuli declinatio per se ; & quidem definiti ; ut nationes aliæ hodie loqui amant : nam quem Itali , Galli , Hispani indefinitum nominant , proprie est præpositio ; ut nō his *van* / *aen*.

In Masculino.

	<i>Singulariter.</i>	<i>Pluraliter.</i>
Pro Nominativo.	<i>de</i> /	<i>de</i> .
Genitivo.	<i>des</i> /	<i>der</i> .
Dativo.	<i>den</i> /	<i>den</i> .
Accusativo.	<i>den</i> /	<i>de</i> .
Vocativo.	<i>o!</i>	<i>o!</i>
Ablativo.	<i>van den</i>	<i>van de</i> .

In

In Feminino.

Singulariter. Pluraliter.

Pro Nominativo.	de /	de.
Genitivo.	der /	der.
Dativo.	de / der	den.
Accusativo.	de /	de.
Vocativo.	o!	o!
Ablativo.	van de /	van de.

In Neutro.

Singulariter. Pluraliter.

Pro Nominativo.	het /	de.
Genitivo.	des / van den /	der / van de.
Dativo.	het / aan den /	aan de / den.
Accusativo.	het /	de.
Vocativo.	o!	o!
Ablativo.	van het / van den /	van de.

In his *Casibus* declinandis, uti & in observando *Ge-were*, à populo peccatur plurimum. nam circa nomina masculina is est soloecismus Rotterædamiensium, quod in civili confabulatione nominativos penitus negligant ; ut contrà Amstelædami , & per totam Hollandiam Septentrionalem , in iisdem masculinis, penitus negliguntur accusativi. dicunt Rotterædamenses , den ouden Rijn / daer den bakkier woont/ is geswollen. dicunt Amstelædamenses , bestelt de brief aan de bakkier op de hoek van de oude Rijn. qui quidem soloecismi , (quod ferendum minime est ,) inter scriptores utrobique familiam ducunt,

Supremus Ordinum confessus , Senatus , Curia , Hagæ-Comitis ; porrò & reliqui Magistratus ; in actis publicis multum assumunt in nominativo masculino **ven** pro **de** : quemadmodum & Sibi ita, tum scribi tum dici amant : id quod , velut characterem scribendi magnificentem spirans & sesquipedalem , majestati aut dignitati Eorum , ceu jure Præcipui , debet concedi : at minime est , quod subjectis in re privata quid simile in sequelam ducatur . hi firmiter morem gerere debent Grammaticis legibus.

C A P. VI.

De Declinatione Adjectivorum & Comparatione.

ADJECTIVORUM vulgaris terminatio est , ab omni ævo , in e ; per omnia genera , numeros , & complures casus . **D**e goede man / de goede vrouw / het goede kind : de goede mannen / de goede vrouwen / de goede kinderen .

In masculini declinatione adjectivum sequitur inflexionem articuli ; in foemino nusquam inflectitur . Neutrorum inflexio est eadem quæ masculinorum .

Adjectivo , positivè sumpto , accedit (ut apud Latinos) gradus comparativus & superlativus .

Comparativi characteristica est paragoge literæ r : **wzeede** / **sævus** ; **wzeeder** / **sævior** .

Superlativi ; paragoge syllabæ ste . **wzeede** / **sævus** , **wzeedeste** / **sævissimus** : pro quo vulgo per syncopen , **wzeedste** .

Populi septentrionales , quibus nostram linguam debemus quodammodo , mutuati fuerint istud forte à Græcis : ut **xpárispos** , **xpáritisos** .

Adde

Adde quod superlativis , ad majorem energiam, applicari solet genitivus pluralis *aller / omnium*. ita , *allerwærdst* valet , *omnium sævissimus*.

Comparativis , superlativisque nostris anomalia etiam est illapsa : ut , *goed / beter / best.* cuius quidem analogia arcetenda ab antiquo positivo *bet.* &c.

C A P. VII.

De Derivativis.

Nomina , tum substantiva , tum adj ectiva , sunt vel *primitiva* , vel *derivativa*.

Nomina Primitiva nobis pauciora sunt numero; & (ut post latius) comperietur pro certo ipsos verborum infinitivos materialiter ac substantivè positos, præfixo articulo neutro , antiquitus plurimum usurpatos-fuisse pro nominibus substantivis ; consimiliter & participia passiva : ac subinde terminationem utrisque mutatam : propterea talia nomina verbalia hodienum magna in parte neutrius generis esse.

Derivantur à *Nominibus* , *adverbii* , *præpositiōnibus* , *verbis* : quæ singula suis primitivis subjungemus.

A *Nominibus* derivantur quadruplicia : *Patronymica* , *Gentilia* , *Diminutiva* , & *Possessiva*.

Patronymicorum characteristica pro filiis est *soon* : *Gerrit Jakobs-soon* : pro filiabus , *dochter* : *Anna Jakobs-dochter* : pro quo figuratè efferimus *Gerrit Jakobse* ; *Anna Jakobs*.

26. IDEA GRAMMATICA.

Gentilium characteristica est, naer. Leidenaer : Nitregtenaer : Goudenaer : Haerlemmenaer : Rotterdammenaer : Amsterdammenaer : Ec. & his est sua Crasis, Euphonia ita jubente : nam vulgo efferimus Rotterdammer : Amsterdamer.

Diminutivorum characteristica est paragoge īen. Huis / huisken ; strate / strateken ; paerd / paerdeken ; boek / boerkken : sive (he in je mutato, uti nunc Hollandis usus est) huisje / straatje / paerdetje / boekje. Augmentativa apud nos non succurrit reperiri : ut quidem apud Italos, in one desinentia : ut à *lanterna*, *lanternone* : à *canna* (propriè arundo, & metaphorice tubus scopletæ) *cannone*, tubus bombardæ.

Possessivorum variæ species ; tum substantiva, tum adjectiva nomina : quibus accensentur apud nos etiam quæ Latinis & Græcis audiunt Denominativa. Substantivorum characteristicæ sunt terminations hæ paragogicæ tres, dome / schepe / hede / ut eigendome ; ouderdome ; Vorstendome ; maegdome : vriendschepe ; vroedschepe / gemeenschepe ; groothede ; ledighede ; getrouwedede / gemeenhede : Pro quibus post, longe tamen ante versionem Bibliorum Dordracenam, invaluit (per metaplasnum) eigendom ; vriendschap ; grootheit. Tres has characteristicas habemus à populis Septentrionalibus, linguæ nostræ fatoribus ; omnes unæ analogicæ femininas : quod adeò verum, ut quædam, licet notionem universitatis induentes, tamen feminini generis maneant, ut *Vroedschap* : *Gemeente* / quod per varium metaplasmi anfractum est à *gemeenhede* : in *gereedschap* Metaphraستæ Dordraceni (Exod. c. 38. & 39.) etiam servarunt genus analogicum femininum. interim usus

usus anomalus multa substantiva in **dom** & **schap**/ forte ob *generis* logici relationem , fecit neutra ; quædam etiam masculina. Adjectivorum , quæ possessivis accensentur , characteristicae sunt hæ quinque : *ijkt* ; *agting* ; *saem* ; *baer* ; *loos*. Ita habemus primò *Daderlijkt* / *Noederlijkt* / *gemaakkelijk* : secundò *doofagtig* / *bergagtig* / *steenagtig* / *kluchtagtig* : quorum quædam metaplasium patiuntur ; ut *steenig* / *kluchtig* / *eeuwig* / *gewigtig* ; omniaque in i^g desinentia : tertid *vreedsacim* / *onachtsaem* : quartò *ruchtbaer* / *ontwijfelbaer* : quintò *neringloos* / *ouderloos* / *sinneloos*.

In transitu characteristicaarum earum etymon ac notationem e prisca analogia ita habe.

Nomina substantiva in **dom** denotant *facultatem que de jure competit* , sive proprietatem juridicam ; eene gerechtelijke toebehoorte ; ende de welke iemande / by den Rechter / soude moeten wozden toegedoemt ende toegekent.

In *schepe* (nunc *schap* / à scheppen) proprietatem physicam ; eene geschapenheit ofte eigenschap ; ofte oock stand / tusschen meerdere / plaatse hebbende. Sic facile differentiam capies inter eigendom & eigenschap.

In *hede* (nunc *heit*) denotant ipsum adjectivum , substantiva terminatione indutum. ita *langheit* idem ac *het lange*.

Accipe porrò in *inge* esse infinitivalia , & *actum presentem* notare.

In *isse* / ab origine participialia , & notare *non actum* , at *potentiam*. unde patet discrimin inter *gedenkinge* & *gedachtenisse* ; inter *begrabinge* & *begraeffenis* : *mortui corporis sc. actualem humationem* , quam libitinarii *præstant* ; Et *pompam fun-*

nebrem, quod invitamus prodeentes in funus.

In tsel etiam participialia esse & notare rem ipsam jam actu productam : ut maektsel / smeertsel / verdigtsel / gespantsel / &c. quorum multa, Imperatrix metaplasmi, Euphonia jubet scribere absque t.

Quantum ad terminata in ijje ; hoovaerdije / mijmerijje / kleedije / maetschappijje / &c. ea ab origine non constituerunt classem peculiarem ; verum nomina sunt, quæ propriè aliam terminationem habent, e præcedentibus unam ; postmodum impropriè à Poëtis in versu isthac terminatione adornata. Sunt enim hoovaerdigkeit / mijmeringe / kleedinge / maetschap / &c. imò Poëtæ veteres nostri vocem menigte distorserant in menije.

Porrò nomina adjectiva in lijkt & achtig denotant similitudinem aut verisimilitudinem ; à verbis gelijken / assimilari, & achten / aestimare.

In saem / unionem & concursum ; vreedsaem / te samen vredig.

In baer / effectum : à baren / gignere, indrukbaer / barende cenen indruk.

In loos / privationem : à veteri Saxonico, & hodierno Anglico, luss / perdere : unde nobis est lösen / demittere.

At facit usus anomalus, ut normale hoc etymon aliquando turbetur ; simulque terminations illæ tributæ sint aliis orationis partibus. sic in nisse fabrefacta sunt multa quæ patiuntur accenseri infinitivalibus, imò & adjectivalibus : in erije / agendi consuetudinem notantia, ut brasserije / hoererije ; vel agendi locum, ut brouwerije / branderije ; (Gallis & Italis hæc debemus) vel universitatem, &c. ut spicerije / schilderije / kruiderije.

CAP.

C A P. VIII.

De Pronominibus & Numeralibus.

Numeralia, quæ Pronominibus accensentur, sunt een / 1 : twee / 2 : drie / 3 : vier / 4 : &c. Solum numerale een recipit genus & declinationem in singulari ; vocaturque aliquibus, non quidem abs re, articulus *indefinitus*.

Ut, pro masculino.

In Nominat. een man.

Genit. van eenen man / vel eenes / vel eeng mans.

Dativ. aan eenen man / vel eenen manne.

Accus. eenen man.

Ablat. van eenen man.

Pro feminino.

In Nominat. eene vrouw.

Genitiv. van eene vrouw / vel eener vrouw.

Dativ. aan eene vrouw.

Accusat. eene vrouw.

Ablativ. van eene vrouw.

Cætera numeralia manent indeclinabilia, nisi quod in oratione recipient terminatiouem en / met hum twee ; drien ; vieren ; vypven ; sessen ; honderden / &c.

Por-

Porro *Pronomina* nobis sunt hæc , *ist / ego : gp / tu : hp / ille : dese / hic : die / is : self / ipse : wie / welk / de gene / quis : mijn / mens : u / tuus : zijn / humne / suus : ons / noster : uwlieder / vester.* Divisio nobis eadem est quæ Latinis.

Olim sub seculo analogo dicebamus *Du / tu ; gp / vos :* & quidem perapposite. (*du* in casibus obliquis habet *di*) sed pro eo dicimus in Hollandia *gp / tu : gpluiden / vos.* pro *sp* alias etiam dicimus *spluiden / illi.* non *gplieden / splieden* ; quod Flandris proprium. Curia Hollandiæ scribit disertè, *Gaedsluiden van Holland* : non *Gaedslieden.* Euphonia , pronunciationis nostræ regina , jubet tamen dicere *ulieden* ; non *uluiden.*

Quatuor priora pronomina sunt quasi substantiva ; reliqua adjectiva : recipiuntque unâ numerum, genus , declinationem ; de quo nihil addo , quod res sit levis. tantum habe , *se / in accusativo* (uti maxime frequentant Metaphraستæ Dordraceni , Hoofdius in *Henrico IV* , celeberrimique auctores coætanei) nunc ferè non amplius in usu esse , nisi Poëtis : quin Proceribus receptum nunquam.

Wie femininum recipit apud Poëtas in genitivo singulari *wier.* Sic *die* habet eodem casu dier. Hoofdium in *Henr. IV.* *De Koninginne / op wier persoon* *Op* zich verslingert bond : sed in soluta Oratione nemo sequitur.

Pronomen *selve / ipse* (ad instar Latini *ipissimus*) recipit superlativum *de selfste.*

Quemadmodum *die / de welke / referuntur ad antecedens* ; ita Belgis est peculiare relativum ad solum consequens (nulla alia lingua id habet , quod scio) nimirum *het gene* in neutro. *Op* pleegden alle *ongebondenheit / ende* ('t gene selfs alle men-

menschelijkhheit te buiten gaet) sp en spaerden
geenen suigelingen aen 's moeders borsten. *Het gene* hic refertur ad id quod sequitur : & ita semper. ut nequaquam ferendus sit eorum error , qui , *het gene* usurpant ut relativum ad antecedens generis neutrinius , dicentes , *het hart / 't gene reikhaist* : *het swaerd / 't gene geslepen was*. Neque usquam id usu reperias firmatum. tentant quandoque autores id mundo proponere , ut videant quod abitum sit : neque tentamini consimili nos contrà obnitionem in re Grammatica : dummodò cautio sit ; nè analogiæ , prout eam in capite secundo suprà firmavimus , ulla fiat jactura.

C A P. IX.

De Adverbii.

Adverbia sunt multarum classium. eas enumerare mihi non vacat. ad Grammaticam Vossii te remitto ; & ad Dictionaria. Id solùm animadverte , quatenus *negandi* adverbia , nos Belgæ (extra casum infinitivi ac participii) negare , non unica particula , ut Latinos ; verum binis , ut * Gallos : licet prisci nostræ linguae specimena docceant , nos id Gallis non debere. habemus alteram particulam antecedentem en / consequentem alteram niet. *Ik en kan niet* : *ik en wete niet / &c.* pro quo prisci Belgæ , quin adhuc Stokkius in Chronico Hollandiæ rhythmico , dicebant , *ik ne kan niet*. Pref-

• VAUGELAS REMARQUES. in NE , PAS.

Stricte hoc observarunt *Hugo Grotius* in omni suo scripto vernaculo; *Eques Hoofdius* in *Henrico IV*; & *Metapbraſtæ Dordraceni*. servant etiamnum nostri *Proceres*: ut jure pronunciemus, pertinere hoc ad eſſentiam linguae nostræ communis; atque à nullo privato pendere, istud penitus ejicere. Quodque auctores perfectionem hanc aliquandò ſecus habeant, facit *Ellipsis* syntactica, numeri Oratorii gratiā. Ipſe *Vondelius*, ut ut affiduus in metaplaſmo ac figura, non definit tamen perfectione eâ uti; ut videre eſt innumeris in locis. quin, sub vitæ finem, in metamorphosi Ovidiana rhythmica; pag. 63. Want ſik en wijk' greensing. In *Horatii Flacci* versione ſoluta, *Carm. 1. 1. ode xi.* idem prætantissimus Vir: Ende en laet uwe geboortestar niet lezen.

Adverbiis nostris accidunt primò Gradus comparativus & superlativus; ut apud Latinos. *Nae / naeder /* (ſeu per syncopen *nae'er*) *naeft ; ras / raffer / allezraſt*: quod puto derivari à *rad / velox*:

Secundò Gradus diminutivus, exiens in *kens*: ut *ras / raskens : foet / foetkens*. Pro quo nunc *ragjeng* vel *ragjeg* / &c:

Tertiò, derivatio ſubstantivorum adverbialium, definentium in *heit*. ut à *ras / rasheit*:

Quartò adverbiis, ortis ab adjectivis in *lijkt / accidit* terminatio in *en*. ut *hoogſtateijken*.

C A P. X.

De Praepositionibus.

Praepositiones sunt nobis quædam inseparabiles, ut *ge* / *ont* / *be* / *her* / *ver* / *mig* / *wan* / *on*. quarum ultimæ tres vulgo solis nominibus junguntur ac participiis; aliæ verbis tantum per omnes modos temporaque.

Quædam separabiles, ut *tot* / *bi* / *voor* / *toe* / *tegens* / *nevens* / *boven* / *ober* / *binnen* / *buiten* / *om* / *ontrent* / *tusschen* / *op* / *onder* / *door* / *behalven* / *na* / *naer* / *naest* / *van* / *uit* / *sonder* / *met* / *in* / *af* / *aen*. Si quæ alia sit præter has, eam suppeditabit Kilianus in Dictionario.

Observa hic, *ober* priscis usurpatum tam simpliciter quam in composito, ubi nunc *voor*. Ita Stokkius in chronico rhythmico in vita Florentii V.

Die Grabe hilt dit *ober* spel.

Id est, *voor* spel / *voor* jokkernij.

Versiculum hunc tibi allegare juvat, quod hic perperam intellectus posteris unicè ansam præbuerit putandi, Comitem nostrum cum uxore Gerardī Velsii Equitis in adulterio vixisse: quod tamen inde non constat.

Voces porro omnes cum *ober* (sive abbreviativè *oer* / *oir*) compositæ *summum* sive *extremum* quid notant. *Oirlogh* / *discrimen summum* sive *extremum*. *Konde* est *testimonium*: hinc *oirconde* *sumnum testimonium*, quod, nempe, ipse Magistratus perhibet. *vredede*; *oirvredede* *summa pax*. *Beate*; *oirpete* / *extrema inuidia*, &c.

C

Pra-

Præpositionibus & sua sunt derivativa , tam adjectiva quam substantiva : at minutias omnes non persequimur.

C A P. XI.

De Conjunctionibus & Interjectionibus.

Conjunctionum & Interjectionum catalogum dabit Kilianus in Dictionario , junctus cum Vossio in Grammaticâ.

Id tantum monendus es circa Conjunctionem copulativam nostram ; eam non esse , en (ut vulgo per metaplasmi licentiam pronunciatur , aut scribitur) sed ende ; ad distinctionem particulæ nostræ negativæ en. Ita habent constanter Proceres ; Metaphraſta Dordraceni ; Grotius ; Junius ; Hoofdius in Henrico IV ; & nemo non , extra metaplasnum , aut figuram.

Hinc , ob confusionem vitandam , vox Latinè finem notans , nobis est ende / non ende. Ita in auctoribus.

C A P. XII.

De Verbo , & quidem analogo ; & Conjugatione.

Subsistere nequit ulla Periodus nisi Subiectum detur unaque & Prædicatum. Subiectum est vel persona vel res. Prædicati characteristica verbum est ;

est ; quippe quo de subiecto prædicatur aut actio ; subqua & perseverationem concipimus ; aut passio.

Verbo, tum personali , tum impersonali , accidunt genus , modus , tempus , conjugatio.

Genera sunt tria ; *Activum* ; *passivum* ; *neutrūm* , sive perseverationem notans.

Modi quatuor ; *Indicativus* ; *Imperativus* ; *Subjunctivus* ; *Infinitivus*. & infinitivo (quod attinet ad formationem) quidem subordinantur *participium* , *gerundium* , *supinum* :

Tempora verborum quinque ; *præsens* , *imperfectum* , *perfectum* , *plusquamperfectum* , *futurum*.

Conjugatio est variatio *Verbi* per modos , tempora , personas. de hâc prisca analogia sic tulit.

I. Cum *Verbis* nostris perpetuò incedebat copulata aliqua e sequentibus quinque præpositionibus inseparabilibus : *ge* ; *ont* ; *be* ; *her* ; *ver* : in tantum ut istæ perpetuò essent *Verborum* nostrorum firmæ characteristicae.

Nemini, in Linguâ Belgicâ versato, id dubium erit, quantum attinet ad postremas quatuor. Et licet prima , *ge* / pòst in plurimis Verbis obsoleverit ; ejus tamen patent vestigia , omni contradictione majora , in verbis iis quæ hodienum *εμφοριως* scribuntur : nimirum nunc additâ eâ præpositione , *ge* ; nunc demptâ . ut

Gebeteren ; gedenken ; gedoen ; gedooogen ; geduren ; gekrijgen ; geliggen ; gemerken ; getnaken ; geraken ; geseggen ; geswijgen ; getroosten ; getuigen ; gebatten ; gebinden ; gevoegen ; gewagen ; gewennen ; gewenschen ; gewinnen . multaque alia.

II. Characteristicam infinitivi activi fuisse syllabam finalem , ne : ut *gestellene* ; *ontstellene* ; *bestellens* ; *herstellene* ; *verstellene*. Id docent exem-

pla in vetustissimis nostris Scriptoribus ; *Stokkio* in chron. rhythm : aliisque. Probatur etiam auctoritate idiomatis certi cuiusdam Edicti , ab Imperatore Carolo V , pridem Hollandiae Comite , hic promulgati , ann. 1522 ; Decembbris die secundo , (quod sane non magnum est temporis intervallum) cuique titulus est ; Ordinancie ende Edict / dat men geene Leeke of Weirliche personen en vermag te daghene / betrekken / of andersins te molesteren in 't Geestelijc Hof : om actien personele / reele / mirre ende civile / Ec. nogte by den selven Hove geene provisien in gelijke saken te derernerene. Neque peculiari Flandricismo id vertendum , at generatim ita Belgis fuisse ab origine , evincunt priscae linguae Borealis (undè nostra) monumenta ; quorum authenticum , dignissimumque lectu , vulgavit nobis *Marcus Zuerius Boxhornius* ad calcem Historiae ecclesiasticae *Haimonis Episcopi*. Leida apud D. Lopez de Haro. 1650. in 12.

Metaphrastis Dordracenis aliâ atque aliâ vice veterem hanc analogiam libuit sequi ; item Equiti Hoofdio ; forte unicè ob rei memoriam.

Quantum nunc ad tempora attinet ; ex solo infinitivo activo , sic posito analogicè , ea imus formatum : ut sequitur.

I. Tempus quidem praesens Indicativi activi ; per solam , nempe , *apocopen* syllabæ finalis , ne : ut

Ik gestelle / ontstelle / bestelle / herstelle / verstelle.

II. E praesenti eo tempore formatur ejusdem Indicativi tempus imperfectum ; per *paragogen* syllabæ de. ut

Ik gestellede / ontstellede / bestellede / herstellede / verstellede.

III. Ex

III. Ex imperfeto eo formatur participium activum ; per solam *epenthesin* literæ n ante ultimam syllabam. ut

Gestellende / ontstellende / bestellende / herstellende / verstellende.

IV. Participium passivum formatum fuit addendo infinitivo nostro antiquo literam t. *Gestellenet / ontstellenet / Ec.* sic directè fluebat è linguis Borealis, quæ ibi habent nat ; fortè à terminacione Latinorum in verbis conjugationis primæ ; *atus, ata, atum.*

Notandumque est, quatuor hos Canones esse totius Conjugationis Belgicæ radices. Cætera quippe tempora, ad modum aliarum viventium linguarum, *impropriè* semper nobis conjugata, *auxilioque* certarum vocularum ; ut *hebben* in activis ac neutrīs ; *worden & zijn* / in passīvis ; & utrobius, *füllen*.

Scias præterea, sub seculo analogo fuisse talem Conjugationem communem omni verbo Belgico ; ita ut *vocalis*, quæ in Indicativi activi tempore præsenti erat penultima, maneret invariata in ejusdem generis imperfecto, simulque participio passivo. Ex. Gr.

<i>Ik gestelle /</i>	<i>Ik gestellede /</i>	<i>Ik hebbe gestellenet.</i>
<i>Ik gescribe /</i>	<i>gescribe /</i>	<i>gescribenet.</i>
<i>Ik gespreke /</i>	<i>gesprekede /</i>	<i>gesprekenet.</i>
<i>Ik gesinge /</i>	<i>gesingede /</i>	<i>gesingenet.</i>

Ubi tamen per Syncopen mox invaluit *gestellet / gescrebet / gespreket / gesinget / Ec.* Et sic passim.

Penes aliquos populos Boreales, a queis nobis Linguae nostræ fons, seculum analogum etiamnum hic

durat. Priscis nostris majoribus ea erat simplicitas, dum legendi scribendique erant rudes, ut nescirent anomalias : pari modo ut nec hodiè pueruli nostri.

Successit deinde seculum anomalam, sub quo præpositio *ge* / per aphæresin auferri invaluit in Belgio ; eam tamen Hollandi, Provinciæque aliæ, retinuerunt in participio passivo : Frisii auferunt ubique. Invaluit itidem in infinitivis apocope *e* : ut dicamus nunc *stellen*; *ontstellen*; *bestellen*; *herstellen*; *verstellen*. Quemadmodum etiam in imperfecto Indicativi invaluit syncope *e*. *Ik stell'de*; *ontstell'de*; *bestell'de*; *herstell'de*; *verstell'de*. Pari modo ut & sit in participio passivo. Irrepsit & operosior anomalia; quæ quadripartita, ac post nobis manifesta fiet.

Interim per totam conjugationem *Verbum* nobis postulat pronomen personale sibi junctum inseparabiliter & sub solœcismi poenâ. *Ik stelle* / *gu stelt* / *hp stelt* : *wij stellen* / *gpluiden stell't* / *sp luiden stellen* : contra quam in Græcis ac Latinis. Linguis viventibus fere omnibus id proprium.

Qui nunc analogiam hanc prælibaverit, ei Conjugatio Belgica non erit mysterium: antequam eam, quatenus usque hoc tempus manet analogam, persequamur, in antecessum, præbit ad hodiernum usum Conjugatio quatuor *Verborum auxiliarium*, *füllen*; *hebben*; *zijn*; *worden*.

Majores nostri, ante annum Chr. 1300, sub seculo analogo, conjugabant ita : *Ik heve* / *du heb bes* / *hi hevet* : *wi heven* / *gi hevest* / *si hevent*. Similiter. *Ik stelle* / *du stelles* / *hi stellet*: *wi stellen* / *gi stellest* / *si stellent*. Ubi mirari debemus conspicuam analogiam; quod singulis *personis* sua erat characteristica in ipsa dictionis inflexione; scorsim à pronomine. Fuerunt in eo majo-
tes

res multò perfectiores nobis, qui seculum vivimus, quo plurimas characteristicas perdimus cæcā meta-
plasmi prurigine: ut cum Terentio liceat effari:

Facimus n̄e intelligendo, at n̄ibil intelligamus.

Sed, age! institutum prosequamur juxta hodier-
num usum.

V E R B U M , *Sullen.*

Quā id μονολίξη efferamus Latinē, dictio nobis
deēst: nisi velis fore. Græci habent μία. Anomalum
hoc nobis est, tam altè quidem: ut analogiam
eius haurire nondum potuerimus.

Indicativo modo.

Tempore præsenti	ſkt	ſal / gp ſult / hp ſal.
	wp	ſullen / gpluiden ſult /

Subjunctivo modo.

Imperfetto	ſkt	soude / gp ſoudt / hp ſoude;
	wp	souden / gpluiden ſoudet /

Infinitivo.

Sullen.

Participio activo.

Sullende. Memini me legisse in imperfetto ſoudende: sed, licet appositè poffit usurpari, non
est in usu.

VERBUM, *Hebben / babere*, activum.

Est etiam, hoc anomalum; vetus analogia erat,
ik hebbe / ik hebbede / gehebd. In triviali sermo-
 ne dicitur etiam *behebd / correptus,*

Indicativo modo.

Temp. præs. { *ik hebbe / gp hebt / hp heest.*
*wp hebben / gpluid. hebt / sps
 luid. hebben.*

Imperf. { *ik hadde / gp hadt / hp hadt.*
*wp hadden / gpluid. hadt / sps
 luid. hadden.*

Perfecto. *Ik hebbe gehad / gp hebt gehad/ Ec.*

Plusquam perf. *Ik hadde gehad / gp hadt gehad/ Ec.*

Futuro. *Ik sal hebben / gp sult hebben/ Ec.*

Imperativo modo.

Hebbet gp / dat hp hebbe.

Hebben wp / hebbet gpl. / dat spl. hebben.

Subjunctivo modo.

Tempus præsens & imperfectum hic convenit
 cum Indicativo: excepto, quod tertiae personæ
 singulares hic similes primæ. Quod pro omnibus
 monuisse sufficit. Et in imperfectis adhuc utimur
*ik soude hebben / in plusq. perf. ik soude gehad
 hebben.*

Infi-

*Infinitivo.***H**ebben.*Participium.*

Præs. **H**ebbende : pro imperfecto emphaticum
est haddende. Sed nunquam legi.

*Gerundium.***Al** hebbende..*Supinum.***Om te hebben.***Participium passivum.***Gehad.**VERBUM, **Zijn** / esse.

Et hoc, uti & sequens, in altâ anomaliâ jacet.
hujus analogia referenda est ad plus quâm unam
dictionem. Ut primò ad verbum obsoletum, **ik**
binne / **du bimes** (**du bistes**) **hi bimmet** : **wi**
binnen / **gi binnest** (**gi bistest**) **si binnent** : de
hoc plus quâm tempus præsens nobis non constat.
Secundò ad verbum antiquum, **ik geware** / **five**
gewase / (**r enim & f** prisci confundunt multum,
ut in Latinis) alias **gewese** : quod in infinitivo,
gewesen / **wesen** ; in participio act. **we-**
sende : in pass. **gewesed** / **geweesd**. Tertiò ad
verbum **Zijn** / homonymum infinitivo **wesen** / aut
wessen ; quod per aphæresin & euphoniam mutatum
fuerit. Hinc, **ik sp** / **gp sijt** / **hp sp** / (aliter
hp isse) **wp Zijn** / **gpl. sijt** / **sp Zijn**.

*Indicativo modo.*Temp. { **ik ben** / **gp sijt** / **hp is**.præs. { **wp Zijn** / **gpl. sijt** / **spl. Zijn**.

C 5

Im-

Imperf. { ik was / gp waert / hp was.
 { wp waren / gpl. waert / spl. waren.

Perf. Ik ben geweest / gp sijt geweest / Ec.

Plusq. perf. Ik was geweest / gp waert geweest / Ec.

Futuro. Ik sal zijn / gp sult zijn / Ec.

Imperativo modo.

Weest of sijt gp / dat hp sp.

Dat wp zijn / weest of sijt gpl. / dat spl. zijn.

Subjunctivo.

Temp. { Ik sp / gp sijt / hp sp.
 præf. { Wp zijn / gpl. sijt / spl. zijn.

Imperf. Ik soude zijn; plusq. perf. Ik soude geweest zijn.

Infinitivo.

Zijn / of wesen.

Particip.

Zijnde / of wesende.

Supin.

Om te zijn.

Particip. pass. vel præterit. activ.

Geweest.

VERBUM, Worden / fieri.

Hujus analogia hæc est, quod sit passivum verbi substantivi, *ik geware* / id est *sum*, priscis: inde, *ik gewarde* / *fio*.

Iz-

Indicativo modo.

Temp. præs. { **Ik** woorde / gp woorde / hp woorde.
Wp woorde / gpl. woorde / spl. woorde.

Imperf. { **Ik** wierde / gp wierde / hp wierde.
Wp wierde / gpl. wierde / spl. wierde.

Perf. **Ik** ben geworden / gp sijt geworden / Ec.

Plusq. perf. **Ik** was geworden / gp waert geworden / Ec.

Futur. **Ik** sal worden / gp sult worden / Ec.

Imperativo.

Woorde gp / dat hp woorde.

Dat wp woorde / woorde gp / dat spl. woorde.

Subjunctivo.

Præs. { **Ik** werde / gp werdt / hp werde.
Wp werden / Ec.

Imperf. { **Ik** wierde / gp wierdt / hp wierde.
Wp wierden / Ec.

Plusq. perf. **Ik** soude geworden zijn / Ec.

Infinitivo.

Woorde.

Par-

*Participio.*Præs. **W**ordende.Præterit. **G**eworden.*Gerundio.*

W wordende.

Supin.

Om te worden.

Nunc porrò conjugare aggredimur VÉRBUM,
 quod hodienum mansit analogum , proque exemplo erit cunctis similibus ; solummodo aphæresin passum est præpositionis inseparabilis **ge**.

Nimirum , **S**tellen / *ponere*.**A C T I V U M.** *Indicativo modo.*

Præs. { **I**k stelle / gp stelt / hp stelt.
Wp stellen / gpl. stelt / spl. stellen.

Imperf. { **I**k stelde / gp steldet / hp stelde.
Wp stelden / gpl. steldet / spl. stelden.

Perf. **I**k hebbe gesteld / gp hebt gesteld / Ec.Plusq. perf. **I**k hadde gesteld / gp had gesteld / Ec.Futur. **I**k sal stellen / gp sult stellen / Ec.*Imperativo.*

{ **S**telt gp / dat hp stelle.
Stellen wp / stelt gpl. / dat spl. stellen.

Szb-

Subjunctivo.

Præs. { **Ik stelle / gp stellet / hp stelle.**
Wp stellen / Ec.

Imperf. **Ik soude stellen / Ec.**

Perfect. **Ik soude gesteld hebben / gp soudt / Ec.**

Plusq. perf. **Ik soude gesteld gehad hebben / gp soudt / Ec.**

Futurum hic cum imperfeto consentit.

Infinitivo.

Stellen.

Particip.

Stellende.

Gerund.

Al stellende.

Supin.

Om te stellen.

PASSIVUM. Indicativo modo.

Præs. **Ik wordt gesteld / gp wordt gesteld / Ec.**

Imperf. **Ik wierdt gesteld / gp wierdt gesteld / Ec.**

Perf. **Ik ben gesteld geworden of geweest / gp Ec.**

Plusq. perf. **Ik was gesteld geworden / Ec.**

Futur. **Ik sal gesteld worden / gp sult Ec.**

Indo

Imperativo modo.

Wordet ḡp gesteld / dat h̄p gesteld worde.

Worden w̄p gesteld / wordet gpl. gesteld / dat spl. gesteld worden.

Subjunctivi conjugatio perficitur per subjunct.
Ik werde / & particip. gestelt.

Infinitiv.

Gestelt worden.

Particip.

Præsens. Gestelt wordende. Præterit. gestelt :
vel gestelt geworden / vel gestelt geweest.

Gerund.

All gestelt wordende.

Supin.

Om gestelt te worden.

Par ratio in verbo omni conjugando , five analogo , five anomalo : differt enim utrumque solum , ut post patebit , in normâ imperfecti Indicativi Activi , & præteriti participii Passivi.

C A P. XIII.

*De Conjugatione Verbi , Grammaticis nostris
Anomali , five Heteroclitici dicti.*

V Erbi , genti nostræ primitivi , natura antē explicita est ; tum etiam conjugatio , cum varia-
tione quam ibi passa est ; at simpliciore ; undē hæc
Gram-

Grammaticis nostris *analogæ* nomen retinuit. Nunc *conjugationem* tangemus, quæ, quod multiplicem subiit variationem, iisdem nuncupatur *anomala*.

Utriusque characteristicæ inspicitur in participio passivo; estque, in *analogæ*, simplex ibi *syncopæ* perpeſſio: ex: gr. à prisco gestellene / erat geſtellenet; & per syncopen geſtellet; ſive (ut nunc loquimur) geſtelt. à gebzuikene erat gebzukkenet; nunc gebzuikt.

Conjugationis *anomala* characteristicæ ibi in duobus conſtit. I. In perpeſſione, non syncopæ, ſed *apocopæ*. ut à prisco geleſene erat geleſenet / nunc per apocopen geleſen: à geſcrivene erat geſcrivenet / & per apocopen geſcriben: à geſprekeſene erat geſprekenet / & per apocopen geſpreken: à geſingene erat geſingenet & per apocopen geſingen. II. In vocalis mutatione in penultimâ: ut geſchreven pro geſcriben: geſproken pro geſpreken: geſongen pro geſingen. In omni reliquo & *analogæ*, & *anomala*, verba planè ſibi conueniunt penes nos.

Apocopes uſus longè ſeriūſ irrepſit quam *Syncopes*: quin antiquissimis temporibus ſola syncope obtinuerit; uti etiamnūm in Westphaliā. Porro eam vocalis, in penultimâ, mutationem regunt tūm conuisionis fuga, tūm Imperatrix Euphoniam.

Igitur pro variâ mutatione, quam vocalis, quæ eſt in penultima temporis præſentis Indicativi Activi, ſubit in ejusdem generis imperfecto, ſimulque participio passivo, *Heteroclisis Belgica* eſt quadruplices.

I. Ubi penultima ea vocalis variatur in imperfecto ſolo; in participio paſſivo non item. ut, iſt leſe; iſt laſe; geleſen.

II. Ubi eadem vocalis variationem patitur tūm in

in imperfecto ; tūm in participio passivo ; & quidem eandem. ut *ik schrijve* / *ik schreve* / *geschreven*.

III. Ubi eadem vocalis itidem variationem patitur tām in imperfecto , quam in participio passivo ; at non eandem. ut , *ik sprake* / *ik sprake* / gesproken.

IV. Est earum quæ duplex habent imperfectum. Latinis audiunt verba quæ abundant conjugatione. ut , *ik helpe* ; *ik hielpe* vel *holpe* ; *geholpen*. *Ik berge* ; *ik borge* vel *bergde* ; *geborzen*.

Verba anomala pauca sunt numero , ac facile in Catalogum referenda : imò quædam adhuc *αιμφορίας* efferruntur : *gebergt* / *geborgen* : *beweegt* / *bewogen* : *gewijst* / *gewesen* : Et voice gewijjsde nihil vulgarius. Curia Hollandiæ in sententiis executivis quotidiè scribit *toegewijst*.

Ad classes illas jam pertinent , *primo* verbum , *ik ga'e* / (quod olim *ik gange*) *ik ginge* / *gega'en* : *secundo* verbum *ik sta'e* / (olim *ik stande*) *ik stonde* / *gesta'en*. pro *stante* Poëtæ prisci habent *ik stoede* ; unde *gestoet* / *adstantium cetera*. *tertiò* *ik sla'e* (olim *ik slage*) *ik sloege* / *geflagen*. *quartò* & *ultimò* *ik doe'e* ; cuius analogia sita est in veteri Boreali aut Frisico *dwa'en* sive *doe-aen* / vel *dwadden* : hinc infinitivi bini *doeden* & *daeden* ; & sic facile id verbum conjugabis ; *ik doe* / *ik daede* vel *dede* / *gedaen*. Penitius hoc negotii crux neque lubet neque vacat.

C A P. XIV.

Conclusio de Verbo.

IN verborum conjugationibus conspicuæ nobis emicant characteristica sequentes. in *Activo* quidem

I. Indicativi temporis præsentis characteristica est vocalis e absque exceptione. *ik stelle* / *ik lese* / *ik ga'e* / *ik fla'e* / *ik do'e*:

II. Imperfeci tam in anomalis quam in analogis, syllaba *de*. *Ik stelde* / *ik minde* / *ik gunde*. Et bene notare convenit, quod in anomalis *ik lase* / *ik sprake* / *ik schrebe* / *ik songe* / *ik ginge* / *ik sloege* / Ec / syllabam istam finalē de negligamus, id tantum fieri per apocopen Grammaticam.

III. In Imperativo, secunda persona singularis εἰλόγως & regulariter semper similis est secundæ personæ singularis Indicativi: *stellet* gp : *singet* gp. Poëtæ autem in dialecto suâ metaplasticâ utuntur *stell'* / *sing'*; ob mulcedinem in versu: at in prosa, præsertim characteris magnifici, vim usus non obtinet: parit quippe confusione inter Imperativi ejusdem personam secundam & tertiam. Porrò istud committere ibidem in secundâ pluralis, *koom' kinderen* pro *koomt* / non metaplasmus est, at merus solecismus.

IV. Subjunctivi præsentis persona tertia coincidit cum tertiat Imperativi. *Hyp' hebbe* / *Hyp' kome* / *item*, *Hyp' wierde*.

V. Infinitivi characteristica perpetua ac universalis

D

salis nunc porrò est en: stellen / lesen / schrijven; adde ga'en / sta'en / sta'en / do'en.

V I. Imperfectum Indicativi, in verbo worden / legebatur olim ist werde pro usitato ist wierde : istud werde melioribus Poëtis etiamnum retinentibus.

V II. Passivi participii præteriti characteristica nunc in analogis est d aut t. gesteld / gemind / besind. in anomaliis en ; gelesen / geschreven. adde geslagen / gega'en / gesta'en / geda'en. Qui olim fuerit , antè retulimus.

C A P. X V.

De Verbalibus.

VERBIS , item participiis , maxima Nominum nostrorum tum substantivorum , tum adjectivorum , pars originem debet : planè contra quam fit apud Latinos , & Græcos : ibi enim vulgò deducimus Verba à Nominibus. *Verbalia* vel sunt infinitivi ipsimet , materialiter ac substantivè positi ; vel infinitivalia. Et primum de ipsis infinitivis substantive positis & de eorum compositis aut decurta-tis antè actum Cap. IV. Quæ ex infinitivis for-mantur , sunt quintuplicia.

I. Exeuntia in aer : moorden / moordenaer / schrijven / schrijvenaer ; tooberen / tooberenaer ; suntque (per Reg. I.) generis masculini.

II. Exeuntia in aerster vel aeresse. Moordenaerster / moordenaeraresse / schrijvenaerster : too-berenaerster / tooberenaeresse. Suntque (per ge-nerum Reg. II.) generis feminini.

Hic animadvertere oportet utraque verbalia hæc vul-

vulgò (nec unquam ferè aliter) usitari per syncopen decurtata: ut sint moordēr / schrijver / tooberaer : moordster / schrijfster / moorderesse / tooberesse: à sondigen est sondigenaer / sondigenaeresse; & per syncopen sondaer / sondaeresse.

III. Ex infinitivis orta per apocopen syllabæ en. ut à loopen / koopen / de loop / de koop. Cujusmodi , per Reg. IX , sunt masculina.

IV. Infinitivalia per augmentum in fine. Substantiva habent augmentum inge. ut schuddinge / stellinge / schrijvinge. Similiaque , omnia femina. Pro quibus est mihi quod necessariò notem: nempe nos cunctis his infinitivalibus , nullo excepto , nunc sic uti ut syncopen patientur syllabæ en. nam à schudden fuit antiquitus schuddeninge ; à stellen/stelleninge ; à schrijven / schrijveninge / Ec. id scilicet remansit nobis à populis borealibus , qui hodiernum dicunt, stell'ning. Ec. Quæ quicquid istiusmodi est omne regit , sola est Euphonia.

Adjectiva infinitivalia habent augmentum triplex. ut saem. Arbeidsaem / minsaem / vreedsaem / spaersaem.

Baer. Breekbaer / weerbaer / dzaegbaer / eethbaer / drinkbaer.

Lijk. Dzaeglyk / begrijplijk. in his iterum ludit eadem Syncope. de etymo antè diximus.

C A P. XVI.

De Participialibus.

I Psæ participia activa per omnia rationem habent adjectivorum : ut denominativa hinc formentur

ea ratione ut de adjectivis antè exposuimus: exēuntque in heid. Uitmuntende / uitmuntendheid : vloeijende / vloeijendheid.

Admittunt hæc participia activa etiam gradum comparativum & superlativum.

A participiis passivis derivantur substantiva , alia sine , alia cum , augmento. Quæ sine augmento, sunt ipsa participia , ac ideo neutrius generis. ut à gewrikken / gewikkelen est gewrikte / gewikte ; & per euphoniam gewrigte / gewigte : regten / het geregte : volgen / het gevolgde : bakhken / het gebakte : brouwen / het gebrouwde. est & metaplasmus in his familiaris. ut , pro geregte / gevolgde / gebeente : het regt / gebolg / been. inter hæc etiam nunc habes feminina : forfitan quod olim , posita adjective , fuerint juncta substantivis femininis , quæ post subintellecta ; imò adeò neglegta , ut hodie ea nesciamus. ex. gr. eene bakte / broukte / toevoerte : eene maente / (*mensis*) pro quo nunc scribimus maendt : quæ vox priscis forte fuerit eene gemaente tide / *tempus lunatum*. Cijd enim olim erat femininum , ut & noodd. per Hollandiam borealem viget in plurali maenten.

Cum augmento substantiva participialia desinunt vel in , misse / vel in tsel : participiaque , à quibus formantur , sunt non tantum seculi anomali , sed & analogi. ita à verstoort / erkent / verbint / begraest / infinitisque aliis participiis , tam modernis quam antiquatis , habemus verstoortenis / erkentenis / verbintenis / begraestenis / Ec. à gebonden / est gebondenisse. antiquitus arbitri , judicesve pedanei , audiebant vindergs / inventores : imò & nunc alicubi. hinc , quod invenissent , 't gene sp uitgesproken ofste gebonden hadden / dicebatur bondenis ; & per , syncopen antepenultima ,

timæ , bonnisse. Curia Hollandiæ hodienum ita vocat judicatum inferioris judicis . Hæc omnia sunt, per Reg. V. Cap. IV. generis feminini.

Secundò à participiis gespant / begint / bedingt / geschroeit / gesmeert / bekleet / belegt / verfoeit / gebroet / est gespantsel / begintsel / bedingtsel / geschroeitsel / gesmeertsel / bekleedtsel / belegtsel / verfoeitsel / gebroetsel. Neutrum servant genus. In utroque participiali mirificæ sunt partes euphoniaz : neque per totam nostram Grammaticen gressum moveas , quin Reginæ istius offendas crebros lusus multiplici in metaplasmo.

Præter duas eas terminationes & elocutio non-nunquam etiam est in heid & schap. ut wel-gestelheid / bereidheid / bereidschap. sed nescio, num solcēismi potius dicendi.

Verbalium & participialium copia arguit fuisse antiquitus penes nos majorem *verborum* numerum quam *nominum* , ut alibi hic monitum. Atque sic demum in re etymologica factum est satis linguez communi.

C A P. XVII.

De Metaplasmo ; & nostris , in terfa scribendi ratione , Dialectis.

P Ræter nostram linguam *communem* , (onse Nederduitsche geregelde schrijftaale) habentur itidem Belgis , in politâ scriptione , *Dialecti* , (dese ende gene / bpsondere spraekvoormen in onse schrijftaale) instar Græcorum ; duæ quidem numero ; altera Curiæ , Senatuique , familiaris ; (cave-

hic comprehendas voces non vernaculas) altera Poëtis. Quæ ambas à lingua *communi* discernunt, sunt figuræ Grammaticæ; unicâ voce *Metaplasmus*; additius pro illâ , nempe ; pro hac verò detracti-
tus. de *additio* , & juxta eum efformatâ *Dialecto Forensi* , (de *spæckvorze* / *ostē taele* / *van den Höhe*) vix operæ pretium est verba facere ; cum ejus abitio a lingua *communi* magis sit Rhetori-
ca quam Grammatica , & fistatur intra cancellos præeos caufidicæ ; denique eâ dialecto utentes ne-
quaquam in eo sint , ut linguam communem velint è medio tollere. contrâ ipsi Proceres nostri in sua scriptione , ut Decretis , Literis , firmiter adhæ-
rent linguæ Communi.

Verum quod ad *detractitium* Metaplasmum attinet, sciendum ; in * *pronunciando* nihil Belgis eo vulga-
rius : quin omnia ad literam eloqui ridicula nobis est affectatio : prout præxin , planè Euphoniac habenas audientem , è vivâ Belgarum voce datur excipere. est quippe euphonia ea omnis nostræ elocutionis imperatrix ; & figuræ sequentes ejus pedissequæ ac fa-
mulæ.

In *scribendo* eum meritò Poëtis tribuimus , quia ab illis nobis fuit in Carmine primum expe-
ditus , ac hodienum retentus , velut res ad politæ versificationis essentiam pertinens. Quando enim & versui Belgico sua constat definita syllabarum multitudo ac mensura , accidit subinde (quo unâ & rhythmo & metro , & denique eleganti phrasco delectui , fiat satis) ut dictio versum ingressura debeat hac aut illâ syllabâ augeri vel minui : cuiusmodi subsidium Poëtis nostris ad manum paratius est , quum in eo habeant sibi præeuntes Latinos Græcosque ; & simul (quod nodum hic necit) id ferat linguæ nostræ genius , syllabis quippe brevi-
* *De spæcktale.*

'bus

bus utcunque exuberantis , ac carentis in analoga nostra orthographia omni oxytono : contra quam est penes Gallos , qui proinde nullatenus ferè hoc metaplasmo polleant. neque longè id subsidii arcessendum erat : nam , ubi Linguæ Belgicæ usus se exporrigit ab extrema Flandria ad extremam Frisiā ; hunc *detractitium* , sive Poëticum , metaplasmum suppeditabat Frisia ; quemadmodum *addititium* Flandria.

Poëtarum nostrorum societati singulatim proprium hunc metaplasmum agnoverunt & prisci Sodales collegii rhythmici Amstelodamensis ; in sua Grammatica , ad annum Chr. 1584 , vocem istam belgicè reddentes *Nijm-verlof* ; figurisque cunctis , qualiter eas recenset Gerhardus Johannes Vossius , suum tribuentes nomen vernaculum , quod mox suo jungemus loco.

Quantò nunc adcreverunt magis , cum redintegrata Reipublicæ nostræ libertate , Poëses deliciæ : tantò etiam licentia hæc evasit frequentatior. imò , cum numerus poëticus (*cadance*) Metaplasmique figuræ planè regant se invicem , effecit numeri amor , ut Poëtæ nostri etiam adgressi sint primi has figuræ , Dialectumque suam juxta eas castratam , (*de geklemde spraekwozme van de Digtelen*) intrudere in solutam suam orationem ; parciùs quidem olim , etiam usque ann. 1620 & 1626 ; post autem expansis velis : uti commonstrant & Equitis *Hoofdii* & *Vondelii* prosæ , ubicunque venia fuit ex animo spatiandi ; & inter quas non novi ferè anterius quid , quam ejus Equitis *Henricum IV* : licet ibi adhuc jejunior sit in figurâ , quam in postmodum editis : velut *Domo Medicæa* ; *Bello Belgico* ; & *Cornelio Tacito*.

Indè protinus talis metaplasmica prosa est amba-
D 4 bus

bus recepta ulnis & à *plebe*, (tùm novitatis pruri-
gine, tùm quod hoc idioma sensit tām accommo-
dum esse ad stylum suum confabulatorium) multoque
item à *populo*, linguæ *Communis nostræ* primige-
niam analogiam, neve cuius ponderis ea sit, re-
sciente. Quin eò abiit cæcus privatorum quorun-
dam Criticorum furor, ut cœptum sit vel in pro-
sâ omnem probatae linguæ characteristicam nobis
ponere in *Dialecto* eâ Poëticâ, atque in dictione
quæ in eâdem prosâ ad sensibile *numeri* vestigium
foret castrata; ac quasi pronunciatum & definitum,
illud ipsum esse, quod Linguam Belgicam unicè
deberet constituere; quin tollendum è medio,
(*delendam Carthaginem*) omne quod metaplasmi
Poëtici habendas non audiret. Lepidum, sanè, ju-
dicum! sed istorum verè, qui crassè ignorant tām
merum imperium ad se non pertinere; qui que sibi
arrogant definitionem quam primarii Poëtæ, meta-
plasmi istius auspices, nequidem somniarunt un-
quām: hi enim (solum nomine *Vondelium* cum
Antonide) in metaplasmi usu & nonusu circa
dictionem eandem inque casu per omnia pari, sunt
ultrò tam inconstantes & dissimiles sibi; ut totum
metaplasmi negotium liqueat iis fuisse merum in-
genii lusum; nescio, an & meram eruditam va-
fritiem; ut, nempe, sciolis verba darent; celan-
do coram vulgo analogiæ scientiam, quā perfectissi-
mè pollebant: (interfuerat quippe *Vondelius* ana-
logico Cœtui antè laudato) eundem planè in mo-
rem, ut magni ii prisci Geometræ, sub externo
Syntheseos cortice, nobis occultabant præstantissi-
mam suam Analysin. Unde judices, quantum viri
illi in finu jam riderent novitios nostros, qui rem
iis ludicram, ac vafram fortè, tām sanctè, tam
religiose habent; ut moliantur sibi in eâ nor-
mam

mam & regulam , verè nodum in scirpo , quæsitare.

Ac de metaplasmi origine & progressu apud nos sic habe: addam enim pauca de ejus , in soluti oratione, limite. „ Volumus non quidem arceri omnes „ istos , quibus ille animus , nè ità scribant in pro „ sâ ; sed faciant sine ulla perfectissimæ linguæ no „ stræ *communis* , & analogiæ , jacturâ : præstat enim lingua *communis* in scribendo tantundem quantum, in nave procul vela faciente, acus magnetica ; ad cujus ductum cursus navis incerti & lubrici statim examinantur & corriguntur : Contrâ acu amissa nihil magis ante oculos paratum , quâm certum naufragium. Et simili modo , ubi (linguâ Communi è medio sublatâ , ad cujus amissim dialecti morosa inconstantia semper revocari & corrigi datur) iste metaplasmi excessus unice morem constitueret , tota nostra lingua ex analogâ , quantacunque nunc mansit , brevi evaderet toti Belgio merus labyrinthus anomalus : uti jam modò evasit sic sentientibus. Quâm enim laborant isti per omnem etymologiam pro vel unicâ regulâ extruendâ ! tot offendunt anomalias & exceptiones , quot dictiones. Quâm impervia est istis in idiomate suo castro res Prosodica ! quæ tamen in linguâ *communi* leviter potest definiri : ut mox probabo. Græcæ quondam linguæ occasus & mors nulli alii morbo imputanda nisi improbo metaplasmo : inde clapsæ ex incolarum memoriâ characteristicæ , ac tandem amissa prorsus norma omnis & analogia , & cum his (ut necessariò consequitur) ipsa lingua ; irrepsitque ea , quæ nunc in *Archipelago* viget , Barbaries. abi jam , & quære ibi regulam. Cum Latinâ haud dubie similiter actum fuerit : ita & denique Lin guam Belgicam maneret haud melior fors. Præ-

terea hoc habe; nequaquam esse de essentiâ styli nostri politi, ut detractitium, sive Poëticum, metaplasmum adhibeamus in prosâ. Proceribus, neque ulli auctori probato, èâ numeri Poëtici furiâ non correpto, unquam fuit adoptatus. Præter *Acta publica* intueamur *Hugonem Grotium*, unum instar omnium. hic, utut Poëta summus, metaplasmum callens ac usurpans in Carmine suo vernaculo *de Veritate religionis Christianæ*, tamen ab eo ad prosam traducendo cautè abstinuit in *Hollandici juris institutionibus*: acuminis defectu minime: verum id senlit, cuique dicendi generi suum servandum characterem; item numerosæ aleæ & Poëtico lusui haud committendam omnem linguæ analogiam. Neque putandum, ad commonendum lectorem *numeri Oratorii (cadance)* in eloquendo, necessariam esse ejusmodi castratam dictionum orthographiam. è contrâ supponit hæc potius aut in lectore impotentiam, ut qui absque afini ponte voices, analogè & integrè piætas, non valeret ornatè eloqui; aut, in auctore, numerosæ quasi suæ peritiæ ostentationem. Abhinc seculum lectores docti eâ quidem erant potentia, ut ad prosam aptè eloquendam metaplasmi baculo & fulcro haud egrent: multò minus & egemus nunc. Nec adeò hospites simus, quò nobis sit fides, Oratores Latinos & Græcos ea quæ integrè piæta, pro linguæ communis modulo, conceperant, & sine ullo metaplasmo recitasse. Habe denique, vice coronidis; in soluto genere castrationem eam metaplasticam syllabarum finalium, stringentem quippe, reddere Orationem arduam: ubi contrâ orthographia analogâ, abundans iis syllabis semper brevibus, efficit suavem; cæterum & linquens eloquenti auream libertatem, quid in syllabis, dum declamat, ipse velit

velit castrare nec nè. De hoc te convincet facundus Juridicus , in Curia , aut Senatu , causam agens.

Igitur , utut cautè concessa metaplasmi licentiâ , nemini sano jam porrò poterit dubium esse , quin manibus pedibusque obnixe id agi oporteat quò lingua ea nostra *communis* farta tecta sit. Atque id leve fuerit , si , inter tractatus complures , *versio Bibliorum Dordracena Theologis* , *Hugonis Grotii institutiones juris Hollandici Jurisperitis* , ac *Dictionarium Cornelii Kiliani Grammaticis serventur* , *Canonum* * , in modum , integra & nullâ novitatis prurigine interpolata.

Hisce prælibatis , en figuras ipsas , ut Vossius eas versiculis complexus est.

PROSTHESIS apponit capiti. Grammatici Amstelædamæ antè laudati nobis verterunt *Toeset*. ut nemaer pro maer : egeene / negcene pro greene.

Sed APHÆRESIS aufert : nostris *Aflaet* : 'k hebbe / 't is / dit 's / stadic ; pro ik hebbe / het is / dit is / gestadic.

SYNCOPA de medio tollit : nostris *Aitlaet* : ut va'er / Luik / Rötterdammer / verdoemenisse / bonnisse / begraefenis / verstorenis / wijtte ; pro vader / Ludik / Rötterdammenaer / verdoemenisse / vondenisse / begraefenis / verstoortenis / wijthede.

Sed EPENTHESIS addit : nostris *Inset*. ut gelegenthied / onverwankelbaer : pro gelegenheid / onwankelbaer.

Abstrabit APOCOPE fini : nostris *Nalaet* : ut, end' / en pro ende : deugd / vergeving / verbintenis / heb / sou ; pro deugde / vergevinge / verbintenis / hebbie / soude : heerschapp / pro heerschapppe : porrò substantiva participialia gegeef / geschrijf / bedrijf ; pro gegeesd' / geschrijfso' / * slaeperg . be-

bedrijf'd. Huc etiam refer licentiam Poëticam , qua tertia singulari imperativi activi utuntur pro secundâ. **Geeft / leef / sprekt** ; pro **Geeft gp / leeft gp / spreekt gp**.

Sed dat PARAGOGÉ. nostris **Wpset** : ut **Heere / inne / omme** : pro **Heer / in / om** : referamus & huc phrasin Procerum **den Staet / den Raed / den boedel / in nominativo** ; pro **de Staet / de Raed / de boedel**.

Constringit CRASIS ; vel *Synæresis* : nostris **Krimp** reddita. ut **straet / neef / spleet / loot / le'er / lee'er** ; pro **strate / nebe / splete / lote / leder / lecder**. *Contractio* hæc ita procedit , quod syllabæ istæ ultimæ , naturâ breves (quemadmodum sunt omnes ultimæ in tota nostra lingua , analogicè scriptæ : ut mox docebitur in Profodia) tam immensum corripiuntur , ut prorsus non exaudiantur in pronunciando : sono penultimæ , quæ nobis semper naturâ longa est , manente interim invariato. Ac ne in *scriptione* exultet **strat' / splet' / lot'** ; scribimus penultimas per diphthongos **æ / ȳ, ȫ** : tametsi sonus non fiat bisonus : atque istud nobis causatur literarum penuria. interim casus hujus craseos , in crisi orthographicâ , ansam præbet confusione : undè res hæc nobis cum moderamine & tolerantia tractanda. Ac seriò recordandum id quod capite secundo admonitum ; nempe Orthographiam Belgicam sine linguæ nostræ *communis* , quæ ejus objectum est , cognitione nunquam reæ capi posse.

Distracta DIÆRESIS effert : nostris **Spalkinge** : ut **vollekt / sellef / erref / ellekandze** : pro **volk / self / erf / elskandze**.

In Capite primo de *Orthographia* promiseram ex superabundanti adhuc theoretica quadam ; hæc igitur hic habe.

Diph-

Diphthongi nostræ sunt ae / ei / eu / oe / ue / ou ; eeu / ooi : triphthongi , aei / oei / eui.

Quod ambarum natura noscatur e primis causis, est attendendum ; vulgares quinque literas vocales nobis pronunciari singulas limitat quadam labiorum aperturâ, ac ab ipsa quasi natura definitâ : & *primo* ad efferendam vocalem U requiri aperturam labiorum minimam : ad O paulò majorem ; ad I iterum paulò majorem ; ad E adhuc majorem ; ad A aperturam maximam. vires vocis hîc postulamus æquales. *Secundò* patet ratio quare , pro quintuplici eâ aperturâ , Prisci vocalium numerum statuerint quinquenarium. Ad intelligendam nunc diphthongum , observandum est eam indè ori- ri ; ex. gr. ei ; quod nempe labiorum aperturam intendamus primum in E , mox eodem halitu remittamus in I. Par ratio in aliis diphthongis , imò & triphthongis.

Vocalis levioris hiatûs , ut U , O , I , E , certis casibus admittit in pronunciando soni continuationem ; ideoque , ubi in syllabâ longâ consonantem præit , duplicatò solet pingi : ut muur / poort/ tijd / meel. Eiusmodi autem continuatio soni videtur haud fuisse admissa à Belgis in elocutione litteræ A ; quæ nempe est hiatus maximi : quippe non pronunciarunt a a : sed , pro maximi illius hiatûs inconditâ , ac arduâ nimis , continuatione , diphthongo usi sunt ae ; labiorum aperturam primum intendentis in a ; mox spiritu eodem remittentes in e : ut indè manaverit sono illi tributa scriptio ae : vaer / gaer / raen / saen. Item bisona & ferè dissyllaba hæc pronunciatio A-E etiam hodiè , inter loquendum , clarè audi- tur Hagæ , (ubi Senatus , Curia) Rotero- dami , & in reliqua meridionali Hollandiâ ; ut & in

in eâ Belgii parte , ubi scribendi primordia , undeque ad nos manarunt ; ut Flandriâ , Brabantia. Diphthongo huic æ ferè necessarium fecerunt locum monosyllaba e dissyllabis per anomaliam ac metaplasium conflata : nimurum ex *bader* / *ga-der* / *ra-den* / per syncopen est *ba'er* / *ga'er* / *ra'en*. Atque sic demum fert pronunciatio Hollandica *ge-nuina* , & inter Proceres in actis servata. Soli quidam Hollandi boreales , & secundum istos multa plebs Amstæledamensis , sonum vocalis A irrefracte continuant ; ad deformitatem usque. atque factum inde , ut viri quidam (alioqui & eximii) civitatis ejus incolæ , dum linguæ nostræ poliendæ incumberent abhinc sesquiseulum , sint aggressi pingere aa ; fundantes id nempe unice in peculiari isto sono popularium suorum. verùm ante laudatus *Justus Vondelius* aggressioni isti nunquam subscriptis ; ut nec multi alij viri graves. Consideret nunc quisque , quam rationem potius inire amet.

E'ψιλον & ἥτα , quemadmodum & ὄμικρὸν & ὄμιγχα , distinctum apud nos habent sonum ; in ipsomet rerum discrimine fundatum , qui que justa claritate exauditur in dicto Hollandiæ tractu meridionali. aliud enim est *leder* (λίδη) *corium* ; aliud *leeder* (λίδη) *scala* : iterum aliud *koper* (κόπη) æs ; aliud *kooper* (κόπη) *emptor*. licet id omne à plebe , ejusque affeclis , miserè confundatur Amstelædami & in Hollandiâ Septentrionali ; unà cum discrimine inter duplum i & ei : usque adeo ut nec ipsa scriptio ibi isto sit libera ab errore. interim tractui ei innatum istud , ac vere gentilitium , cacoëthes incolis ejus seorsim , vel literatis quandoque , sic officit ut nunquam ferè vocalium sonos , & dictionum , quæ indè pendeat , vim dijudicent benè. Moneo hoc , ut æmulatione perciti recipiant se ad bonam frugem.

Distin-

Distinctis his sonis interim non desunt & suæ regulæ ac criteria, quæ Germanorum commodo adduci queunt.

I. Dictiones quæ Germanicè scribuntur cum ei aut cum å, & nobis cum e; effertuntur ut *nra*: ut *theilen* / *deelen*; *geist* / *geest*; *steinen* / *steen*; *gemein* / *gemeen*: *gelahrter* / *geleerd*.

II. Dictiones omnes, quæ Germanicè scribuntur cum au / vel cum ö; & Belgis cum o; effertuntur ut *äu*, ut *taüffen* / *doopen*; *laüffen* / *loopen*; *kaussen* / *koopen*: *böse* / *boos*; *nöthig* / *noo-dig*; *grös* / *groot*.

III. Duplum illud i & ei discriminatur ultrò in verbis, nunc, per participia passiva: *lijden* / *geleden*: *leiden* / *geleid*.

Denique omnis sonus sibilans antiquitus apud nos pictus est unicâ literâ f: neque *asperitas* aut *lenitas* soni peculiari literâ distincta. ratio erat, quod, re ultrò loquente, distinctio non est necessaria. nam Hollandis est pro firmâ, imò innatâ regulâ; ubi sonus sibilans liqueficit cum subsequente vocali, tum semper lenem: ut, in *salt* / *selter* / *sout* / *silver* / *suiver*; item *swijgen* / *swaer* / (quasi *suwijgen* / *suwaer*). Ita enim & scribebant majores) Contra, ubi sonus idem liqueficit cum consonante seu antecedente seu sequente, tum semper asperum: ut, *verdigtsel* / *begintsel* / *maektsel* / *tsamen* / *tsedert* / *menschien*; neque aliter Hollandus potest efferre Hollandicè. Deinde aliqui, inter quos Hugo Grotius, item Metaphrastæ Dorraceni, pinxerunt sijn pronomen, & zÿjn verbi substantivi infinitivum; ad rei, non soni, distinctionem. Postea primariis nostris Poëtis visum est utriusque sono peculiarem tribuere literam; videlicet z leni; f aspero: forte *abundanti ex cau-*
te-

sela, quam quidem rescribunt Legislatores *neutiquam nocere*. omnibus quippe non innotuit regula; quin, circa eam, penes quosdam exterros, Gallos, Hispanos, &c. aperta confusio est: unde hoc commentum non indignum, quod tandem & amplexemur universi; (est enim, hoc assumptivum totum) eâ tamen lege atque omine, ut indemnem atque incolumem linguam nostram isti fidjubeant idoneè ab asinina aggressione *zchelm/ zlaen / zmijten*.

C A P. XVIII.

De Syntax Belgica.

Syntax omnis consistit in Convenientiâ & Regimine. De discrimine inter analogiam & anomaliam non tam multa hic veniunt dicenda, quam in etymologiâ. Quod nos attingemus, id tantum erit in quo à Latinis differimus: Cætera ex Grammaticâ Vossii petenda.

Regula I. Cujusvis generis nomini substantivo, referenti sexum, sive masculinum, sive femininum, constanter convenit pronomen quod sexui proprium. ut, *het vrouwtje heeft haeren man geslagen*; non *synen man*. substantivo *Majesteit*, quod femininum est, convenit pronomen masculini sexûs, ubi de Viro Rege agitur; *syne Majesteit / Hoogheit / Genade*: contrà feminini, ubi de muliere Reginâ: *hare Majesteit / Hoogheit / Genade*. Constanter ita scribunt Proceres nostri, *usus*, apud nos, ut plurimum magistri, quiue hîc sequendi contra scriptores privatos. Est etiam regula

la hæc adhuc magis universalis ; ut , scilicet , ad alia substantiva quoque extendatur.

Regula II. Verbum finitum cuiusvis personæ aut numeri necessario poscit adpositionem Nominativi , sive sit pronomen personale , sive alia orationis pars ; idque numeri ac personæ ejusdem ; ut . *De wijanden vermeesterden de stad : ende den weg / daer syn doorgedrongen waeren.* non , *daer doorgedrongen waeren.*

Hæc lex tanti est in lingua Belgicâ ; ut nulla existat figura Grammatica , quæ loquentem vel sribentem ejus vinculo solvat , eive gratiam faciat.

Si tamen , in periodo eâdein , complura verba per conjunctionem copulentur ; sufficit nominativum primo verbo adponere . *ut , de weg / daer sy doorgedrongen waeren / ende lanx henen rukten / ende alomme neergens tegenstand ontmoeteden.* Etiam Proceres , Magistratus , in legibus , atque edictis , suum primæ personæ pluralis pronomen semel prolatum raro iterant.

Regula III. Substantivum regit substantivum rei diversæ seu in Genitivo , seu in Ablativo ; ad libitum sumpto.

Imò quæcunque apud Latinos Genitivum ; apud nos seu Genitivum seu Ablativum regunt . Quod semel monuisse sufficit.

Regula IV. Verbum substantivum , sicut ben / per omnes modos & tempora apud nos semper exprimi debet ; nec subintelligi potest : nisi aliquando in Participio .

Regula V. Verborum quatuor auxiliarium regimen est sequens .

Ik sal poscit verbum , cui auxiliatur , in infinitivo tum activo tum passivo .

Ik hebbe / in participio passivo .

E

¶

*Ik ben } in participio & activo , & passi-
Ik wordē } vo.*

Regula VI. Verba quælibet utrinque nominativum seu substantivum , seu adjectivum , seu articulum , seu pronomen ; seu aliud quod nominativi loco est , recipiunt ; ut apud Latinos .

Pro nominativo , significante statum aut gestum rei , & locutio ponitur , *De man īg te v̄ze*. *de man īg te dege*. Quo circa disceptant curiosi , num *v̄ze* / *dege* / dativi an ablativi censendi sint .

Regula VII. Comparativa exponuntur per *quam* , & nominativum postulant . *Kostelpher als goud* ; aut *dan goud*. *Pretiosior auro*.

Regula VIII. Casus significans *locum ubi fit actio* aut *quies* , postulat præpositionem *te*.

De man was te huise.

De man was te Amsterdamme.

De man was te velde.

Ik bragte hem te huise.

Ik bragte hem te schole.

Ik hielpe hem te paerde.

Constanter hæc regula observatur a Metaphrastis Bibliorum Dordracenis , Vondelio , & aliis . Sed circa urbium nomina non observant nostri Proceres ; pro te usurpantes tot . *de Admrialiteit tot Rotterdam* : id quod multi autores etiam sequuntur .

Regula IX. Casus significans locum *ad quem* , *per quem* , à *quo* (sive proprii , sive appellativi nominis) non regitur à Verbo ; sed postulat præpositionem , quæ motui est congrua .

Regula X. Par ratio in Casibus *causæ* , *instrumenti* , *modi* , *partis* , *pretii* .

Regula XI. Regimen aut convenientia *Adverbiorum* , *Præpositionum* , *Conjunctionum* , & *Interjectionum* est ferè idem nobis ac Latinis .

Ob-

Observa solūm , circa adverbia *negandi* ; duas negationes apud nos non affirmare ut apud Latinos , sed (quemadmodum in Græcis) fortius negare. id disertè testatur Grammatica colleg. Rhythmicu Amstelod. anni 1584. quod etiam sequitur Hoofdius in Henr. IV. *niemand niet*. pag. 89. edit. 1626: item Metaphr. Dordraceni Psal. civ. 5.

Præpositiones nostræ maximam partem regunt Genitivum : sed hodiè id magis ac magis obsoletum ; dubito an per Solœcismum ; saltem per Metaplasmuin. nam Proceres , Senatus , Curia , in lingua suâ communi perseverant inconcussè.

Quod nunc denique ad *Figuras syntacticas* attinet ; habemus Belgæ quasdam in *carmine* solo cum Latinis communes ; ut *Asyndeton* ; *Poly syndeton* : item & *Synchysis*. Canit Vondelius. Virgil. de Sonnepaerden 't ligt // Ter himme opvoeren. Eques *Hoofdius* in Gerardo Velsenio : *Mpn* sluper en het kap nogh wat verschilt zpn moesten. Et sic in locis innumeris. porrò & *Ellipsis* habemus , Belgicè *Weg-worp* redditam à Poëtis , per quam in negandi formulâ (ubi , extra infinitivum & participium , binæ nobis concurrunt particulae *en* / *niet* : ut penes Gallos) omittimus alterutram ; nunc *en* / *nanc niet* : prout Euphonia , pronunciationis nostræ Regina , suader. Ita pro *ik* *en kan niet* / *ἰδοὺ τίκτες* usurpamus quandoque *ik* *en kan* / vel *ik kan niet*.

FINIS GRAMMATICES.

L I N G U A E B E L G I C A E

I D E A P O E T I C A.

C A P. XIX.

*De Lingua Belgica tractatione proiectâ , qua
Ratio est Conscribendi: & de Prosodiâ.*

Ost expeditam *Grammaticen*, vicem
occupat *Conscribendi* ratio. hæc vel
Poëtica est, vel *Rhetorica*: atque ea
ita est comparata, ut , cum in capi-
te *elementari* præcelluerit nobis an-
tiquitas , nos contrà in *provectioni*
nunc infinitum prævertamur majores nostros. Al-
terum quippe ab altero minimè pendet. Gramma-
tica res est firmis circumscripta limitibus , quos
movere, cum usûs effectu, nemini privato datur.
Rationem verò conscribendi, quoad linguæ usita-
tæ praxin , monstrabimus consequenter , esse si-
tam in certâ , ac numerosâ quâdam dictiōnum
collocatione ; quæ indies, tum in ligato tum in
soluto

soluto dicendi genere , se in melius , gratius ac venustius adduci , & poliri , patitur. Haec Cura sane maiores nostros parum sollicitabat ; at nunc præterito seculo , felicissimis avibus , cœpit increbescere.

De Poësi primum agemus. In hâc veniunt *Rhythmus*, *Metrum*, & *Similiter - desinens*. Sed antè *Prosodia*, quæ Poesi præire debet , hic nobis præfigenda. *Hæc syllabarum in versu quantitatem persequitur*; habetque sibi objectam linguam Belgicam *communem*, non *metaplasticam*.

Syllabæ quantitas est ejus mensura , aut brevis , aut longa , aut anceps.

Syllabarum longitudo aut brevitas nobis non pendet ex earum in dictionibus Orthographiâ ; quemadmodum apud Latinos : verum è certo pronunciationis accentu , quondam unâ cum dictionum notatione syllabis tributo , & per USUM servato. Viva vox igitur præcipue hîc consulenda.

Ad leges hujus Usus regulâ determinandas monemus iterum , requiri hoc loco , plusquam ullibi ; ut dictiones revocemus ad analogias , quibus nempe olim fuerint , ubi maiores nostri syllabas eas talibus quantitatibus induerent. Et sic omnia , licet in castrato idiomate metaplasticico vel maximè abstrusa imò impervia , valdè expedita erunt , magisque simplicia , quam in ullâ aliâ lingua tamen vivâ quam mortuâ.

Regula I. Diphthongi , triphthongi , item īrā & ēwīrā sunt naturâ longæ. ut stael / geit / geut / schrecendo / toe / mooij / douw / steen / kool ; excepto , si syllaba , quam constituunt , in duas sit resolubilis : ut ultima in Grootbaer / Grootmoer / schrokbroer. huc refer antepenultimam in beerinne / & koopbaerdye.

Regula II. Dictiones, quæ, ad summam analogiam reductæ, monosyllabæ remanent (quæ, quantum ad primitivas attinet, nobis sane sunt paucissimæ) sunt breves; vel saltem ancipites: *sive per se posita.* ut *mp/ gp/ u/ sig/ dan/ kan/ bp/ wel/ voor/ op.* *sive cum aliis compositæ.* ut *voornemen/ weldadig/ opdoen.*

Regula III. Dictio, *scripta analogicæ*, duarum pluriumve syllabarum vulgò habet ultimam semper brevem; penultimam semper longam; antepenultimam iterum brevem; plusquam antepenultimam iterum longam: & sic porrò alternatim; ut *leeren/ verkeeren/ overgieten/ hoobaerdpe/ koopvaerdpe/ verdoemenisse/ renbaenspel-gespansel*; porrò, *schuddeninge/ stelleninge/ weggeveninge* Et. *betern/ schildern/ opheldern.* Et. Neque unquam fallit hæc regula.

Regula IV. Si, in dictione quatuor, pluriumve syllabarum antepenultima per syncopen eliditur: (ut, si de *verdoemenisse/ schuddeninge/ stelleninge/ weggeveninge* fiat *verdoem'nisse/ schuddinge/ stellinge/ weggevinge*:) penultima plerumque succedit & in ejus elisæ quantitatem: id est *nisi* & *in/ de longis* quæ erant, fiunt breves. id clarè etiam vides, quando vox antiqua *Vondenis* / per syncopen, fit *Vonnisse*.

Pro *bekommern/ schildern/ betern* Flandri, per solitam suam diæresin, nobis tradiderunt *be-kommeren/ schilderen/ beteren*. pari modo, quo populi boreales, satores linguae nostræ, habent in participio activo *stellend* pro masculino; *stellende* pro feminino, (quo & hodie multum utimur) Flandri nobis tradiderunt universim *stellende*. sic a *bekommern*, ex. gr., est infinitivale *bekommeringe*; ac per syncopen *bekommeringe*. item à par-

pàrticipio prisco bekommernet / ac per syncopen bekommert / est participiale bekommernisse / & figuratè bekommernisse. in verbis wisselen / stamelen / quæ populi boreales nobis tradiderunt wisseln / stameln / par ratio. ut videoas, ubi ad penitissimam analogiam ascendis, nihil non hisce regulis subjici.

Dictiones Belgicæ nunquam exeunt in vocalém, nisi aliquandò in e : vocaliumque longitudo aut brevitas (juxta reg. III.) semper regitur ab ordine syllabæ ad quam pertinent. inde apud nos supervacaneum notas vocibus affigere, quibus vocalium longitudinem aut brevitatem designemus. ut appositiè effert Joannes Antonides in Carmine lugubri, quod canebat Justo Vondelio ;

*H*p heest syn' letterg met geen' spietzen te verweren;
*A*p syn gehaqt.

En quam paucis ità nobis expeditur in lingua communi omnis res Prosodica ? at contrà, quānam in foveâ hic jacent novitii cum scriptione suâ metaplasticâ, cui adeo præcipites sacra faciunt ! Eos hic ad prælium laceſſere ausim, ut in distorto suo idiomate vel unam regulam hac in parte in medium adferant.

Quod hic in Regulâ II attigerim paucissimas in lingua nostrâ voces primitivas esse monosyllabus : alii contrà statuunt, ut linguae Belgicæ ducant prærogativam magnam esse, scatere monosyllabis ceu radicibus : imò quò voces plurisyllabicas reddant monosyllabus, eas armata vi vitiant & distorquent. sed isti conjiciant oculos in vetustissima Hollandiæ acta & monumenta, ac facile mutabunt sententiam : reperturi, quæ nunc sunt *nomina*, antiquitus magnâ co-

più fuisse *verba*: contrà rariora e substantivis verba facta: quin ipsas præpositiones *af/ aen/ nunc* monosyllabas, majoribus priscis fuisse dissyllabas *abe/ ane*. Verum utique est (ut pluries jam inculcatum) populos Boreales, praesertim *Normannos* in Historiâ dictos, & arma, & cum armis, linguæ suæ semina in agrum Belgicum tulisse; quin in ipsis Galliæ fines, queis ab iis & nunc *Normanniæ* manet nomen. Eorum tunc populorum in monosyllabicis parcimonia altè radices egit in Flandris. Et quæ deinceps Hollandis Zelandisque in usum abiit dialectus, item conscribendi ratio & lima, eam tum nostri Proceres, tum Ecclesia, tum populus jam multa ante secula directè habuerunt à Flandris; non aliunde. Id quod posset latè adstrui multiplici argumento. Nunc quicquid monosyllabicum redolet, rejectaneum esse penes Flandros, nemo nisi lectionis expers nescit. Originem eam Flandricam ipsi Poetæ, antè laudati, nobis ultrò concedunt; dum pro *klein/ bleik/ teiken/ constanter* hodie nobis tradunt Flandricas voces *kleen/ bleek/ teeken*. Specimen alterum atque alterum priscæ linguæ Borealis, ut Belgicæ nostræ semina manibus palpari possent, visum fuerat hîc infrà ad calcem adnectere: verum mutavimus consilium, & populares nostros remittimus ad libellum antè nobis cap. XII. laudatum. Antiquissima quippe inspicienda: nam recentia, ut longinquâ ævi vetustate eandem nobiscum mutationem passa, ad Belgicam rem Etymologicam nè hilum juvant; *Germanica* etiam minùs ac *Suecica*: tum quod constantior his manet analogia; tum quod solis populis Borealibus, Suecorum progenitoribus, linguam nostram debemus; quibus & Germani ferè suam.

C A P. XX.

De Belgicæ Poëseos legibus.

PERGIMUS JAM AGERE DE POËSI. EA, QUAM COLIMUS BELGÆ, NON EST ADVENIAE GRÆCIS AUT LATINIS; SED MERA INDIGENA & *autochthoñ*. NEQUE EX VERSUUM SPECIE, QUÆ EADEM EST APUD NOS AC APUD ITALOS, HISPANOS, GALLOS, ANGLOS, ARGUI POTESIT NOSTRATES AB HIS ACCEPISSE; HAUD MAGIS QUAM HOS A NOBIS. SED REVERA RES SIC SE HABUERIT. VETERIS GERMANIÆ POPULI, QUORUM NOS PARTEM FACIMUS, DUM NATIONIBUS ISTIS SUBJUGATIS, PER INTEGRA SECULA IMPERABANT, & IIS POËSEOS SUÆ RATIONEM FECERUNT COMMUNEM; EXPULSÆ PRIMIGENIÆ LATINÆ. PRÆPOLLET QUIPPE SEMPER AULÆ IMPERANTIS CONSuetudo. INVASERUNT QUIDEM ITA AC TENUERUNT FRONCI GALLIAM, VANDALI & SUEVI HISPANIAM, IIDEM UNA CUM GOTIS ITALIAM, GERMANI BOREALES ANGLIAM. QUOD FUSÈ PROBAT HISTORIA. GERMANOS AUTEM VETERES, *genus à quo sanguine nostrum*, POËSI ADDICTOS, QUIN CARMINA ANTIQUA IIS MEMORIÆ & ANNALIUM GENUS FUISSE, AUCTOR EST *Tacitus*. DEINDE POST CHRISTI EUANGELIUM ADSUMTUM CONSTAT JUSSU LUDOVICI PII IMPERATORIS, QUI KAROLI MAGNI FUIT FILIUS, IPSAM SACRAM PAGINAM TEUTONICO CARMINE ESSE REDDITAM.

INTERIM SEQUIUS ÆVUM ID EXERCITIL GENUS PENES IPSOS MAJORES NOSTROS NON IMMINUIT, SED ADAUxit. ITA NOBIS EST PRÆ MANIBUS RHYTHMICUM ÆMILII STOKKII CHRONICON HOLLANDIÆ, QUO, VERSU TRIPODE AC TETRAPODE, COMITUM GESTA DECANTAVIT; AB INITIO

tio ad seculum, quo vixit, decimum tertium.
Sed nos rem hodiernam persequamur.

Et primùm, quod attinet ad linguæ Belgicæ usum,
Poësis minus venustè ludit in linguâ *Communi*;
amoenius autem & prorsus perfectè in metaplasmi
figuris detractitiis, quæ proinde *Dialectum* effor-
mant *Poëticam*.

Rhythmus in syllabarum numero est positus; *Me-
trum* in quantitate. Metrum majoribus nostris,
certè ad annum usque 1625, incultiùs fuit habitum;
hodiè sanè nobis summum constituit artificium.

Quod attinet ad Rhythnum, versus nostri specie
distinguuntur in *Hemipodes*, *Monopodes*, *Dipodes*,
Tripodes, *Tetrapodes*, *Pentapodes*, *Hexapodes*: ne-
que ulteriùs apud nos itur: nisi quod earum spe-
cierum unamquamque frequentemus tum *Constri-
ctam* (staende /) tum *Protractam* (slepende.)
Protractio vulgò conspicitur in unius syllabæ aug-
mento in fine versūs. Constricti & protracti ver-
sus Gallis audiunt *masculini* & *feminini*: at minus
propriè.

Exempla.

I. Versūs Hemipodes.

Dynd	Heen
in't	treen /
Pest-	met
nest /	het
Daez de	slegte
waezde	weg te
naez de	voezen. Et.
aezde	

II. Mo-

II. Monopodes.

Hiez rust /
Wiens lust
En vreugd
Was Deugd. &c.

III. Dipodes.

Als 't gevoelen	't Waere u allen
Waer te koelen	Lang ontvallen /
In het woelen /	Door hct mallen
Dan de vreugd:	Deser seugd.

Hæ tres priores species hodiè raro frequentantur: quia Metri, quod Poëtis nostris jam omnem facit paginam, partes ibi nimis exiguae.

IV. Tripodes.

Dat Gp my troost bezield
Van uwē Godlplheid.
Eilaes! in doodes nagte
Is weten nogt gedagte.

V. Tetrapodes.

Of heb ik ooit 't bewesen quaed
Dergolden met gelyke maet:
Soo wensche ik / dat paſtp / verbolgen /
Op 't allerstzengſt my mag vervolgen.

VI. Pentapodes.

Gelyk een boom / aen de openlugtsche kant
Eens frisschen beek voordagtelijk geplant /
Ter regter tpd met vrugten is geladen;
En / onverwellet / blpft staen in all' syn' bladen.

VII. Hexa-

VII. Hexapodes.

Syn Kroone sonder glants / syn hultsel sonder eer /
 De zpt Gy veragtelyk van synen schedel neer:
 Syn' muren stoot Gy om: syn' hooggezen' wallen /
 De veiligheid syns stadz/ doet Gy ter aerde vallen.

Versus hexapodes sive sex pedum, apud Gallos audiunt *Alexandrini*: exquo ibi, seculo XII, quidam Alexander Paris epos composuit, quod *Alexandri Magni* fert nomen, hoc versuum genere, quod tum quidem per longum tempus rejectaneuni fuit, sed post ann. 1500. in usum revocatum.

Quoad *Metrum*, usitamus dissyllabos pedes tres; pyrrichium, spondeum, jambum: item in versus pentapodis aut tetrapodis protracti fine quandoque trisyllabum, nempe dactylum.

In Versibus spectamus *Cæfuram*; *Scanzionem*; *recitandi Pausam*.

Cæsura est, cum post pedem superest quasi syllaba quæ finit dictiōnem. Versus absque *Cæsura* est ingratus. ut

Die sozgt/ en waekt/ en slaeft/ endzaeft/ en ploegt/ en sweet.

Species *Cæsuræ* nobis sunt VI.

I. Triemimeris, ubi relinquitur syllaba post pedem primum, ut

Ten ooz|baer van het Land een lastig ampt beteet.

II. Pentemimeris, ubi post pedem secundum. hæc mollis & venusta.

En waent de menschen aan syn kroonhœsd te verbinden.

III. Hep-

III. Heptaenimeris , ubi post tertium : hæc dura & ingrata.

En waent aen hem der men'schen vzoomheda te verbinden.

IV. Enneaenimeris , ubi post quartum : hæc venusta & grata.

En waent de menschen aen syn vzoomheda te verbinden.

V. Endekaenimeris , ubi post pedem quintum. hæc non prorsus ingrata.

Om dat hy verder als de Kerk en 't Ouyter gaet:
Om dat se verder als de Kerk en 't Ouyter stappen.

VI. Trisdekaenimeris , ubi post pedem sextum. Hæc etiam grata satis , at in solis protractis sex pedum versibus. ut

En waent de menschen aen syn vzoomheda te verbinden.

Scansio , vulgo *Dimensio* , est Metri in suos pedes distinctio. in hæc unica figura nobis frequentatur *synalæpba* ; (Poëtæ nostri verterunt Belgicè *smeltklinker.*) & id quidem in Carmine ad recitandum conscripto ; præterea tum demum ubi post pedem superexistens , dictionemque finiens , syllaba exit in e ; ac vox sequens cum vocali orditur ; ut in versüs sequentis pede quinto.

Witheemsche ballingen van ha've en huis beroofd.

In versu , ad canendum composito , vocalis elienda e nunquam scribitur ; sic jubentibus Notis Musicis.

Pausa

Pausa est spiritus nostri , in recitando versu , quasi statio ac alternatio : signaturque apud nostrates duplo Commate , . Hæc quidem , recitantibus nobis versum hexapodem , incidit vulgo simul cum tertio pede ; cum secundo autem in versu pentapode . in minoribus speciebus *pausæ* minorem habemus rationem .

Quando versus sex pedum habet Cæsuram pentamerin , item pedem tertium Pyrrichium ; pauſa admodum grata coincidit cum syllabâ quinta . ut

De bleske schimmen // die ons t'euzig tegenquamen

Hoc idem & commune est versibus quatuor pedum . ut .

Komt u dan onweer // van den haet .

Similiter si versui pentapodi est Cæsura triimeris , simulque pes secundus pyrrichius , pausa incidit cum syllabâ tertiatâ . ut

Op spruiten // van den ouden Radmus / hoe !

Quod ipsum & iterum evenit in versu tetrapode , ut .

Doorhoochtheid // van beleid en oordeel .

Monita hæc , aptè observata , mirabilem habent potentiam : ut in Poëmatis nostratium videre datur .

Similiter definens in eo est nobis , quod in clausulâ respondet versus constrictus constricto , protractus protracto : idque vel immediate & subsequenter ; ut suprà in variis iis exemplis liquet : vel alternatim . ut

Eneas /

Eneas / de godvrugte en stydbaaere ooßlogsheld /
 Vervolgt van Junoos woz / en dolende om te landen
 In 't oude Italië / verbaat dooz 't woest geweld
 Der Siciliaensche see in 't ende aan Didoos stranden.

Ac habetur ea soni similitudo pro binis constrictis in syllabâ ultimâ : pro binis protractis in syllabâ ultimâ pariter & penultimâ. Imò quoties in protracto versu augmentum est duarum syllabarum (ut rarò fit) sonus evadit similis in ante penultimâ, penultimâ & ultimâ. ut.

Deertuimelt in de see. de golf niet sterke vingeren
 Heet d'zemael 't gantsche schip/met h'zagt/condom te flingeren.

Tandem non possum abesse quin moneam , juventuti nostrae magnum fore in promovendâ Poësi auxilium , si publicæ darentur luci omnia linguae Belgicæ ὄμοιοτέλεια ; item *ixītīra* : quod in Latina Poësi dudum est præstitum.

Genera *Carminum* totidem nobis usitantur , quot versuum species antè enumeravimus ; neque plura aut alia : contrà ac quibusdam tentatum , qui & Latinorum ac Græcorum singulares species inducere moliti sunt ; velut Sapphica , Anacreontica &c. sed pari modo ut apud Gallos , caruit successu iste conatus.

Carmen constans ex omnibus strictis (staende) versibus , aut ex oīnnibus protractis (stependē) haud est venustum : quare debet constitui ex versibus & constrictis & protractis sibi inuuò alternatis. Alternantur constricti protractis , vel alter alteri , vel bini binis : de quo exempla suprà . Plus quam binaria alternatio vulgo non probatur ; ceū venusta minùs. pari modo , ut de Carmine , versu versui alternato , sedulò est cavendum in hexapodibus

podibus item pentapodibus, ne sit nimis longum; ad hibeaturque id quidem in præfatiunculam aut dedicationem; minimè autem in totum Epos, totamve Comœdiā vel Tragoediam.

Itidem cavendum, ne toti versus in Carmine incedant per solos pedes jambos, vel solos spondeos, vel solos pyrrichios; sed sint pedes ii eleganter inter se permixti: cui permissioni & suæ tribui possent Regulæ; sed nolo his immorari.

Porrò & alia nobis in Carmine est alternatio ac vicissitudo: scilicet, quā, servatā clausulæ similitudine, alternamus versuum speciem speciei, omnimodam omnimodæ: idque in Carmine eodem. Exemplorum talium acervum instructissimum nobis præbuit tum Poëta eximus *Joachimus Oudanus* in Rhythmicā explanatione libri Jobi; tum *Psalmodia Davidis*, multorum insignium Poëtanum metro Batavo decantata.

Hanc versuum & specierum inter se alternationem primus induisse fertur apud Gallos *Clemens Marottus*.

FINIS POETICES.

LIN-

L I N G U A E B E L G I C A E

I D E A R H E T O R I C A.

C A P . XXI.

*De Rhetoricâ Belgicâ , seu vocum ordine
artificiali.*

Estat nunc unicè dicere , quæ sint linguæ nostræ partes in ipsâ *conscripti*-
bendi praxi , sive ligatâ sive solutâ .
Et quidem utramque hîc faciunt pa-
ginam *Idioma congruum & Oratio nu-*
merosa : illud modo didicimus com-
ponere in Grammaticâ ; isthanc jam ibimus tracta-
tum.

In Oratione adhibetur dictionum ordo , non qui
à *naturâ* manat solus & simplex ; sed etiàm qui
ab arte . Exigit quidem series ut *naturalem* ordí-
nem noscamus priùs : hîc quando cum Belgis ita
agitur ut cum Latinis ; valdè ex instituto fuerit
pro isthoc ordine *naturali* inspicere caput singula-
re ,

F

re, quod pluries laudatus Gerh. Joh. Vossius ei dicitur in suâ Grammaticâ.

Tum porrò constabit *Artis* opus in cunctâ *naturalis* istius ordinis *transpositione*, quam genius nostræ linguæ fert.

Ille genius hîc unicus est Deus - Terminus ac limes, *usu* solo definitus; quemque transilire nefas; ac nulla hîc gratia; præsertim in solutâ oratione: nam in ligatâ quandoque licentia admittitur.

Quantum attinet ad *numerum*, (*Gallis, cadance*) est ille pro dupli Orationis genere aut Poëticus aut Oratorius: de *Poëtico* modò actum. De *Oratorio* in universum, item quatenus tropos & figuræ, prælibari est maximè consultum quæ idem Vossius vel alius Grammaticus est persecutus, quoad linguam latinam, in Rhetoricâ; & tum inde avocari quæ ad nostram spectant. Ad cujus concentum & harmoniam identidem dictio feligenda, aliis non est nisi *numerus*: idem ille qui metaplasmo Grammatico locum facit: denique *numerus*, ad eumque dictionis delectus & *transpositio*, id apud nos est, à quo pendet omnis styli proprietas, sive magnifici, sive humilis, sive mediocris. In dictiorum delectu plurimum juvamus a multiplici, quâ mirifice pollemus, *compositione* & *decompositione*: in eâ enim vel Græcos longè prævertimur; uti & omnem aliam linguam gentis vicinæ. Praxis hæc *feli-gendi* & *transponendi*, ante seculum minus tentata, linquebat majorum nostrorum stylum magis siccum. Etiam versio Biblica Dordracena, quod ibi, ob materiæ pondus, in praxi isthac non licuit ex animo vagari, indè evadit aliquantò jejunior: disertè enim curarunt Proceres ibi non metaplasticam linguam adhibitam, verum communem & analogiæ tenaciorem; nec plus Rhetorices, quâm præ-

præfert textus authenticus: quod probè animaduor-
tant, quorum intemperantia hic ad res novas pro-
pendit. Verùm ex quo auctores eandem praxin co-
luerunt laxioribus habenis (uti jam statim, post ha-
bitum Cœtum Grammaticum antè memoratum,
facilitari est cœptum ab alio atque alio bono scripto-
re) via est strata ad Eloquentiæ nostræ Belgicæ in-
credibile fastigium.

Repetimus hic, lingua Belgica, quæ Rhetorices
objectum, nullâ aliâ opus esse nisi *communi*: li-
cet enim quidam hic in prosâ *dialectum poëticam*
adhibeant, planè non sine ornatu; (ut *Hoofdins ac
Vondelius*) id tamen minimè ad Rhetorices nostræ
essentiam pertinet. Logici distinguerent, linguam
communem esse Rhetorices Belgicæ objectum
propriè ac *per se*; *Dialectum metaplasmicam per
accidens*.

Adducemus iam ordinis *naturalis* quædam spe-
cimina; quæ ibimus *transpositum*, quantum linguæ
nostræ genius fert.

Ordinis *naturalis* exemplum I. ubi *Verbum est
activum ac non auxiliare; oratioque affirmans*.

I. Ik / 2. brenge / 3. heden / 4. aan de brynd/
5. den bloemkrans / 6. van de hoffstede / 7. te
huis: 8. cierlijkt gevlogten / 9. om daer mede
te pronken.

Adnotari hic debet, hunc esse linguæ nostræ
genium in *ordine naturali*, ut primam sibi sedem
vindicet nominativus qui a fronte erit verbi:
II. *Ipsum verbum activum.* III. *Adverbium tem-
poris.* IV. *Dativus, cui.* V. *Accusativus patiens.*
VI. *Ablativus à quo:* VII. *Adverbium loci.* (Ac
in terminis his VII. subsistere posset omne periodi
segmentum.) Porro tunc VIII. *accusativi patien-
tis circumscriptio formâ aut modo.* IX. *Causa,*

ratio, finis, pretium, &c. neque ulterius abire necesse.

II. Exemplum, *ubi Verbum itidem est activum ac non auxiliare; sed oratio negans.*

1. *Ik / 2. en / 3. breng / 4. heden / 5. aan de bruid / 6. den bloemkrans / 7. van de hofstede / 8. niet / 9. te huis.*

Omnia ut antè: nisi quòd antecedens negandi particula en præcedit Verbum immediatè; particula consequens niet post verbum venit, idque immediate ante adverbium loci.

III. Exemplum; *ubi Verbum habetur activum cum auxiliaribus sullen vel hebbien; oratioque est affirmans.*

1. *Ik / 2. sal / 3. heden / 4. aan de bruid / 5. den bloemkrans / 6. van de hofstede / 7. te huis / 8. brengen.*

1. *Ik / 2. hebbe / 3. heden / 4. aan de bruid / 5. den bloemkrans / 6. van de hofstede / 7. te huis / 8. gebragt.*

Ubi verbum est passivum: quando adhibentur auxiliaria sijn/ worden: etiam par ratio est.

1. *De bloemkrans / 2. is of word / 3. heden / 4. aan de bruid / 5. van de hofstede / 6. te huis / 7. gebragt.*

Qui in activo erat accusativus patiens, hic nominativus est, primainque ergo sedem occupat.

IV. Exemplum, *ubi verba adhibentur auxiliaria, oratioque est negans.*

1. *Ik / 2. en / 3. sal / 4. heden / 5. aan de bruid / 6. den bloemkrans / 7. van de hofstede / 8. niet / 9. te huis / 10. brengen.*

1. *Ik / 2. en / 3. hebbe / 4. heden / 5. aan de bruid / 6. den bloemkrans / 7. van de hofstede / 8. niet / 9. te huis / 10. gebragt.*

1. *De*

1. *De bloemkrans* / 2. *en* / 3. *is* of *word* /
4. *heden* / 5. *aen de hzuid* / 6. *van de hofstede* /
7. *niet* / 8. *te huis* / 9. *gebragt*.

Omnia ut exemplo II. en præmittitur immedia-
tè verbo auxiliari; niet adverbio loci.

Sequuntur monita quædam de eodem ordine na-
turali.

I. Qualitas, modus, dictio si adjicitur; im-
 mediatè eam comitatur: *antè*, ubi adjectivum; *post*,
 ubi adverbium aut participium passivum. Ut, *den*
cierlijken bloemkrans: *den bloemkrans geheel-*
lijk: *den bloemkrans ongeschonden*.

II. E Vossio addo. Si adhibetur particula exci-
 tandi; ut interjectiones adverbiaque optandi, hor-
 tandi, vocandi, demonstrandi, rogandi: ea po-
 nenda ante primam sedem: nec non adverbia pro-
 hibendi aut similitudinis; item relativa, ut *cum*,
quando, *donec*. &c. conjunctiones causales &
 rationales, *quandoquidem* &c. item vocativi, &
 nomina vel pronomina interrogativa; ut *quis*, *uter*,
cujus, *cujas* &c.

III. Pronominis demonstrativi, ad antecedens
 relati, adhibitio; item oratio interrogans; invertit
 locum particularum negativarum. Ut, sine pro-
 nomine, *de man en brengt niet*. Contrà cum
 pronomine, *de man* / *die niet en brengt*. Porro
 interrogativè affirmando. *Is de bloemkrans ge-*
bragt? negando. *En is de bloemkrans niet ge-*
bragt? &c.

IV. Inversio eadem contingit etiam eum con-
 junctionibus plurimis.

Superiora quatuor exempla sic transponere ag-
 gredimur. Exemplum I, in naturali ordine, no-
 bis erat. 1. *Ik* / 2. *brengt* / 3. *heden* / 4. *aen*
de hzuid / 5. *den bloemkrans* / 6. *van de hof-*
 F 3 *stede* /

stede / 7. te huis. Id potest congruè transponi sic.

I. 1. *Ak* / 2. *brenge* / 3. *heden* / 5. *den bloemkrans* / 4. *aen de bruid* / 6. *van de hofstede* / 7. *te huis*.

II. 1. *Ak* / 2. *brenge* / 3. *heden* / 5. *den bloemkrans* / 6. *van de hofstede* / 4. *aan de bruid* / 7. *te huis*.

III. 1. *Ak* / 2. *brenge* / 3. *heden* / 6. *van de hofstede* / 5. *den bloemkrans* / 4. *aan de bruid* / 7. *te huis*.

IV. 3. *Heden* / 2. *brenge* / 1. *ik* / 4. *aen de bruid* / 5. *den bloemkrans* / 6. *van de hofstede* / 7. *te huis*.

V. 3. *Heden* / 2. *brenge* / 1. *ik* / 5. *den bloemkrans* / 4. *aen de bruid* / 6. *van de hofstede* / 7. *te huis*.

VI. 3. *Heden* / 2. *brenge* / 1. *ik* / 6. *van de hofstede* / 4. *aen de bruid* / 5. *den bloemkrans* / 7. *t'huys*.

VII. 4. *Aen de bruid* / 2. *brenge* / 1. *ik* / 3. *heden* / 5. *den bloemkrans* / 6. *van de hofstede* / 7. *t'huys*.

VIII. 4. *Aen de bruid* / 2. *brenge* / 1. *ik* / 3. *heden* / 6. *van de hofstede* / 5. *den bloemkrans* / 7. *t'huys*.

IX. 5. *Den bloemkrans* / 2. *brenge* / 1. *ik* / 3. *heden* / 4. *aen de bruid* / 6. *van de hofstede* / 7. *t'huys*.

X. 5. *Den bloemkrans* / 2. *brenge* / 1. *ik* / 3. *heden* / 6. *van de hofstede* / 4. *aen de bruid* / 7. *t'huys*.

XI. 6. *Van de hofstede* / 2. *brenge* / 1. *ik* / 3. *heden* / 4. *aen de bruid* / 5. *den bloemkrans* / 7. *t'huys*,

XII.

XII. 6. Van de hofstede / 2. bryenge / 1. ik /
 3. heden / 5. den bloemkrans / 4. aen de bryuid /
 7. t' huis.

In II. exemplo, ubi oratio est negans, eadem
 planè transpositiones obtinent: modò animadvertis
 particulam en adnecti verbo 2; niet adverbio 7:
 utramque præcedenter.

III. Exemplum, cum auxiliari sullen / recipit
 transpositiones has octodecim.

I. 1. 2. 3. 5. 4. 6. 7. 8.	X. 4. 2. 1. 3. 6. 5. 7. 8.
II. 1. 2. 3. 6. 5. 4. 7. 8.	XI. 5. 2. 1. 3. 4. 6. 7. 8.
III. 3. 2. 1. 4. 5. 6. 7. 8.	XII. 5. 2. 1. 3. 6. 4. 7. 8.
IV. 3. 2. 1. 5. 4. 6. 7. 8.	XIII. 5. 2. 1. 3. 6. 7. 8. 4.
V. 3. 2. 1. 6. 5. 4. 7. 8.	XIV. 5. 2. 1. 3. 7. 8. 4. 6.
VI. 3. 2. 1. 4. 5. 7. 8. 6.	XV. 5. 2. 1. 3. 7. 8. 6. 4.
VII. 3. 2. 1. 5. 6. 4. 7. 8.	XVI. 6. 2. 1. 3. 4. 5. 7. 8.
VIII. 3. 2. 1. 5. 4. 7. 8. 6.	XVII. 6. 2. 1. 3. 5. 4. 7. 8.
IX. 4. 2. 1. 3. 5. 6. 7. 8.	XVIII. 6. 2. 1. 3. 7. 8. 5. 4.

Cum auxiliari hebben: has viginti.

I. 1. 2. 3. 5. 4. 6. 7. 8.	XI. 4. 2. 1. 3. 5. 7. 8. 6.
II. 1. 2. 3. 6. 5. 4. 7. 8.	XII. 5. 2. 1. 3. 4. 6. 7. 8.
III. 1. 2. 3. 6. 7. 8. 5. 4.	XIII. 5. 2. 1. 3. 6. 4. 7. 8.
IV. 3. 2. 1. 4. 5. 6. 7. 8.	XIV. 5. 2. 1. 3. 4. 7. 8. 6.
V. 3. 2. 1. 5. 4. 6. 7. 8.	XV. 5. 2. 1. 3. 6. 7. 8. 4.
VI. 3. 2. 1. 6. 4. 5. 7. 8.	XVI. 5. 2. 1. 3. 7. 8. 6. 4.
VII. 3. 2. 1. 6. 5. 4. 7. 8.	XVII. 5. 2. 1. 3. 7. 8. 4. 6.
VIII. 3. 2. 1. 6. 7. 8. 5. 4.	XVIII. 6. 2. 1. 3. 4. 5. 7. 8.
IX. 4. 2. 1. 3. 5. 6. 7. 8.	XIX. 6. 2. 1. 3. 5. 4. 7. 8.
X. 4. 2. 1. 3. 6. 5. 7. 8.	XX. 6. 2. 1. 3. 7. 8. 5. 4.

Cum Verbis auxiliaribus sijn / worden : has
quatuordecim.

I. 3. 2. 1. 4. 5. 6. 7.	VIII. 4. 2. 1. 3. 6. 7. 5.
II. 3. 2. 1. 5. 4. 6. 7.	IX. 4. 2. 3. 1. 5. 6. 7.
III. 3. 2. 1. 4. 6. 7. 5.	X. 4. 2. 3. 1. 6. 7. 5.
IV. 3. 2. 1. 5. 6. 7. 4.	XI. 5. 2. 3. 1. 4. 6. 7.
V. 3. 2. 1. 6. 7. 5. 4.	XII. 5. 2. 3. 1. 6. 7. 4.
VI. 3. 2. 1. 6. 7. 4. 5.	XIII. 5. 2. 1. 3. 4. 6. 7.
VII. 4. 2. 1. 3. 5. 6. 7.	XIV. 5. 2. 1. 3. 6. 7. 4.

In IV. exemplo omnia eadem ; modò pro particulis negativis eadem cautio quæ admonita ad exemplum II.

Tu hæc satis indagabis. Nos digito monstrasse contenti sumus , fundamentaque posuisse in pusilli hæc congerie , è quibus omne reliquum possit deduci. Et si quis alias , præter te , ista viderit ; ei ex allatis exemplis cunctum reliquum erit facile , præsertim ubi lingua vivit , locusque datur in ipsâ patriâ ad vivum fontem , USUM nempe , accedere.

C A P. XXII.

Conclusio Tractatus.

Quemnam dictiōnum ordinem , aut naturalem aut arte transpositum , in oratione tuâ adhibebis ; id a *numero* & *observatione* pedum moderamen recipit . *Numeri lex varia* pro triplici conscribendi

bendi charactere aut stylo; magnifico, humili, mediocri. Hæc characterum distributio normam primum est mutuata à personis à quibus sermo profertur, aut ad quos dirigitur, vel etiam refertur. Suntque *Deus*, Summa Potestas, subjecti, aquales, &c. hinc protinus clarescit characteris decencia. Sique in sermone nulla personæ relatio intercedit; ut in artis, scientiæ tractatione; congruit character mediocris.

Ubi Deum loquentem adducimus, charactere utendum summè magnifico: ubi ad Majestatem Divinam sermo dirigitur, idem deceret; verùm enim verò cum is ita debeat esse affectus, ut ab ingeniis tenuissimis, quin à pueris, capiatur; sufficerit hîc character mediocris. In Potestates supremus quadrat character magnificus, sive ab iis proferetur sermo, sive ad eas dirigetur, referetur ve.

Numerus, sive pedum ordo per quos soluta incedet oratio, versum minimè debet redolere; considerandusque in principio, in medio, in clausula.

Disquisitio, quænam sint linguæ nostræ partes in unoquoque charactere, (quod nobis hic res) propriè est qualiter sit pedum incessus, ut stylus necessariò prodeat aut *magnificus*, aut *humilis*, aut *mediocris*: „Pro hâc omne versatur punctum „primo in triplicis ejus pedum incessus determina- „tione; secundò in feligendo, eique numero a- „ptando, dictiones quæ, sive naturali sive transpo- „sito ordine, periodum ejusve segmenta constituent. Determinato primo, alterum haud omnino diffi- cile erit.

Jamque cò tandem devenimus, ut unicè resta-

ret manum operi admovere & cuiusque styli exempla in medium proferre. Verum h̄ic, dilecte *****, anchoram de prorā jacere constitui: dum interim tu, monitis his imbutus, ipsemet profectūs tui periculum facies: interim Methodus, h̄ic in lingua Belgicā rectior, est ista: primò Oratiunculas scripto concinnare omni, quam ars ferat, elegantiā, energiā, dispositione: tum in stylo magnifico, tum in mediocri. (Pro humili ne operæ quidem est pretium) secundò, identidem eloquendo, earum numerum & Cadentiam (liceat mihi ita dicere) ad summæ venustatis amussim volvere, revolvere, emendare. Tertiò, ubi sic omne punctum tulisse tibi videberis; periodos aliquas digerere in pedes poëticos, spondeum, iambum, pyrrichium, dactylum, &c. quartò, eum pedum incessum seorsim in tabellam referre, ut normæ tibi inserviat ac exemplari, cui dictionis selectus & dispositio profēte respondeat; planè eundem in modum ut versus respondent metro & rythmo. Atque factio isthæc, aliquoties tentata & repetita, in habitum brevi commutabitur; conciliabitque tibi, in exornandā ad stylum quemvis oratione, firmitatem, imò Geometricam certitudinem, eandem, quæ Poëtæ est in componendā quâcunque specie versūs. Neque casui aut fortunæ tunc amplius locus; sed ex normæ & exemplaris determinatâ synthesi omne fluet necessariò, & à priori. Linguæ Belgicæ peculiaria h̄ic non adfero, sed jam olim familiaria & calcata Oratoribus Græcis ac Latinis: quin pedum observationem tanti fecit Tullius, ut affirmet conciones sàpè exclamasse, cum verba aptè cecidissent. Porro si, in summâ temporis brevitate, quo hæc congesta, quid parcius enu-

enucleatum invenies; id tu ipse supple; memorque esto augusti ejus verbi Imperatoris nostri Justiniani in l. 2. §. 14. C. de vob. jur. enucl. *Omnium habere memoriam & penitus in nulla peccare, divinitatis magis quam mortalitatis esse.*

F I N I S.

I N-

INDEX CAPITUM.

IDEA GRAMMATICA.

CAP. I. <i>De Orthographiâ.</i>	pag. I
II. <i>De Etymologiâ, Usu, & linguae communis analogiâ.</i>	4
III. <i>De partibus Orationis.</i>	12
IV. <i>De Generibus.</i>	13
V. <i>De declinatione Articulorum & Substanti- vorum.</i>	19
VI. <i>De Adjectivorum declinatione & compara- tione.</i>	24
VII. <i>De Derivativis.</i>	25
VIII. <i>De Pronomine & Numerali.</i>	29
IX. <i>De Adverbio.</i>	31
X. <i>De Præpositione.</i>	33
XI. <i>De Conjunctione & Interjectione.</i>	34
XII. <i>De Verbi analogi conjugatione.</i>	34
XIII. <i>De Verbi anomali conjugatione.</i>	46
XIV. <i>Conclusio de Verbo.</i>	49
XV. <i>De Verbalibus aut Infinitivalibus.</i>	50
XVI. <i>De Participialibus.</i>	51
XVII. <i>De Metaplasmo, & lingue Belgicæ in con- scribendo Dialectis.</i>	53
XVIII. <i>De Syntaxi Belgica.</i>	64

IDEA POETICA.

XIX. <i>De Prosodiâ.</i>	68
XX. <i>De Belgicæ Poëseos legibus.</i>	73

IDEA RHETORICA.

XXI. <i>De Rhetorica Belgicâ quoad vocum ordi- nem artificialem.</i>	81
XXII. <i>Conclusio Tractatus.</i>	88

